

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PROBLÉM KYBERŠIKANY NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE
(DIDAKTICKO – METODICKÉ ZPRACOVÁNÍ TÉMATU MEDIÁLNÍ
VÝCHOVA)

The problem of cyberbullying at basic schools
(didactic and methodical elaboration of the topic of media education)

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

Autorka diplomové práce:

Eva Svobodová

České Budějovice 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci s názvem „Problém kyberšikany na základní škole“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 21. dubna 2012

.....
Eva Svobodová

Poděkování

Děkuji upřímně PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za odborné vedení práce, za cenné rady, připomínky a trpělivost.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Františku Rozumovi za cenné rady a připomínky k vyučovacím hodinám a za umožnění výuky těchto hodin.

Obsah

1. Úvod	8
2. Specifika zavádění průřezového tématu Mediální výchova na základní škole.....	11
2.1 Mediální výchova podle Rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání	11
2.2 Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání	13
3. Téma kyberšikany a mediální výchova	16
3.1 Specifika kyberšikany	16
3.2 Nejčastější chyby ve virtuální komunikaci.....	18
3.3 Nebezpečí má mnoho podob	19
3.4 Další rizika spojená s užíváním síťových médií.....	23
3.4.1 Kybergrooming.....	23
3.4.2 Sexting.....	24
3.4.3 Kyberstalking	26
3.4.4 Hoaxy.....	26
3.4.5 Happy slapping	27
3.5 Jak kyberšikaně předcházet	28
3.6 Skutečné případy kyberšikany.....	30
3.7 Jak se bránit a kde hledat pomoc.....	34
4. Kyberšikana ve vyučování. Praktické ukázky vyučovacích hodin.....	37
4.1 První hodina: Nikdy nevíš, kdo je na druhé straně!	39
4.1.1 Popis a hodnocení průběhu první hodiny	44
4.2 Druhá hodina: Kyberšikana má mnoho podob.	45
4.2.1 Popis a hodnocení průběhu druhé hodiny	51
4.3 Třetí hodina: Nebuď kyberblbej, aneb DESATERO PROTI KYBERŠIKANĚ	52
4.3.1 Popis a zhodnocení průběhu třetí hodiny	62
4.4 Čtvrtá hodina: Kyberšikana tu byla, je a bude – seznamte se se skutečnými příběhy!!..	63
4.4.1 Popis a zhodnocení průběhu čtvrté hodiny	70
4.5 Pátá hodina: Navrhněte řešení násilí na internetu!.....	71
4.5.1 Popis a zhodnocení průběhu páté hodiny.....	75
4.6 Šestá hodina: Co vše bych měl znát?	76
4.6.1 Popis a zhodnocení průběhu šesté hodiny.....	83

5. Závěr	84
6. Summary.....	86
7. Seznam použité literatury	88
8. Seznam zkratk	92
9. Seznam příloh	93

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problémem kyberšikany na základní škole a jeho zařazením do výuky mediální výchovy. Teoretická část je rozdělena do dvou částí. V první části se zabývá specifiky mediální výchovy tak, jak jsou definovány v RVP ZV. Dále zmiňuje v současné době aktuální doporučené očekávané výstupy, které v oblasti mediální výchovy zahrnují i problematiku bezpečného užívání internetu a mobilních telefonů ve výuce. Druhá část je věnována kyberšikaně s ohledem na její aktuálnost a odlišnost od šikany klasické. Důraz je kladen na způsoby prevence, možná řešení i na seznámení se skutečnými příběhy.

Praktická část nejprve popisuje okolnosti vzniku vyučovacích hodin, následuje konkrétní zpracování šesti na sebe navazujících vyučujících jednotek a následné zhodnocení průběhu výuky, které je podloženo zpětnou vazbou a připomínkami žáků.

Cílem mé práce je ukázat možný způsob realizace výuky kyberšikany v rámci mediální výchovy a také poukázat na důležitost zavádění této problematiky do výuky na základní škole.

Annotation

This Diploma Thesis deals with the problem of cyberbullying at basic schools and its place in the lessons of media education. The theoretical part is divided into two parts. The first part handles with the specification of lessons of media education as they are defined in the “RVP ZV”. It also mentions the recommended expected outputs which in the field of media education include also the problem of safe using of the internet and mobile phones at schools. The second part handles with cyberbullying considering its actuality and differences from the classic bullying. The methods of preventing and possible solutions are emphasized as well as the introduction of some stories from the reality.

The practical part describes the circumstances of creating the lessons. This is followed by the description of six linked lessons and the evaluation of the process of the education. The evaluation is based on the feed-back from the students and their suggestions.

The aim of my Diploma Thesis is to show a possible way of the realisation of lessons including the problem of cyberbullying in the lessons of media education. I also wanted to refer to the importance of bringing this problem to basic schools.

1. Úvod

V uplynulých letech byl zaznamenán velký rozvoj nových technologií. Mluvíme o tzv. nových médiích, mezi které bezpochyby patří internet a vznik různých sociálních sítí na internetu. S jejich vznikem samozřejmě vyvstává řada nových otázek a problémů, na které je nutné upozornit a připravit se je řešit. Nová média vyvolávají na jedné straně nadšení a na druhé obavy. *„Každá změna, k níž v oblasti mediální komunikace dojde, vždy vzbuzovala a dodnes vzbuzuje pozornost široké veřejnosti. Každý posun v podobě mediální komunikace, vlastnictvím počinaje a obsahy konče, je přijímám ostražitě i nadšeně.“*¹ Síťová média nám v mnoha ohledech ulehčují život, s jejich užíváním je však spojeno i spousta rizik.

Nacházíme se v době, kdy denně strávíme několik hodin na internetu, pošleme spousty e-mailů a dva dny bez mobilního telefonu jsou pro nás nepředstavitelné. Nová média nám nabízí nevídané možnosti. Můžeme získat obrovské množství informací během pár sekund, komunikovat s lidmi na druhém konci světa nebo využít anonymity k vyjádření věcí, které bychom si v tzv. komunikaci „face to face“ nikdy nedovolili vyslovit. *„Jak využijeme závrtné možnosti internetu a moderních komunikačních technologií, záleží na nás. Je to obrazně řečeno lakmusový test poměru dobra a zla v našem nitru. Aktuální výsledné zabarvení je varující. Jedním z vážných nebezpečí je kyberšikana, která zneužívá internet a mobilní telefony k psychickému týrání bližních a naprosto ignoruje mravní pravidla komunikace.“*²

Dlouho se mluvilo a stále se ještě mluví o médiích, především o televizi, jako o zdroji násilí, jako o prostředku, který svou nevhodnou produkcí vyvolává násilné činy. Nyní, s nástupem „sítě sítí“, jsme v situaci, kdy se médium stává prostředkem, který umožňuje vykonávání násilí. Aktuálním problémem se stala kyberšikana. Otázkou bezpečnosti internetu a šikany v kyberprostoru se zabývá nejen rodič či vyučující, neboť právě děti bývají nejčastějším objektem kdejakých pochybných intrik. *„Nejčastěji jsou vystaveny rizikům na internetu děti. Informace o školácích denně vyhledává několik set slídlů a mohou cíleně sbírat osobní údaje, fotografie nebo intimní materiály.“*³

V poslední době velmi často slyšíme o skutečných případech kyberšikany a o jejich neblahých důsledcích, které mohou skončit i sebevraždou. Psychologické útoky a

¹ JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha:Portál, 2003, s. 192.

² ROGERS, Vanessa: *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 7.

³ <http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/rizika.aspx> [online] [cit. 2012-03-16]

následně i fyzické mohou dětem způsobit vážnou újmu. Velkou roli zde hraje důvěřivost a nevědomost dětí, proto je velmi důležité děti o této problematice včas informovat a poučit, aby věděly o nebezpečích internetu, dokázaly nastalé problémy řešit a věděly kam se obrátit s žádostí o pomoc. Děti samozřejmě mohou být nejen oběti, ale i agresoři. Kyberprostor skýtá vhodné útočiště pro jedince, kteří jsou slabší a za normálních okolností by se neodvážili šikanovat.

Mnozí si myslí, že se jich tato problematika netýká, ale vzhledem k tomu, že Česká republika patří mezi evropskou špičku v užívání internetu, tak čím více české děti využívají IT, tím více se setkávají s nebezpečnými komunikačními jevy.⁴ Téma bezpečnosti internetu, kyberšikany a mediální výchovy vůbec je stále velmi aktuální a žáci by se o něm měli ve školách dozvídat.

Ve své diplomové práci se zaměřím na problém kyberšikany na základní škole a na zpracování ukázkových vyučovacích hodin mediální výchovy, které je možno začlenit v rámci předmětu Výchova k občanství, který mám ve své aprobaci nebo i v jiných vyučovacích předmětech.

Nejprve nastíním specifika zavádění průřezového tématu mediální výchova do výuky, tak jak to stanovuje RVP ZV. Při představení mediální výchovy nemohu vynechat v současné době nejaktuálnější dokument zpracovaný v této oblasti, který nese název „Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání.“ Tento dokument je jakýmsi vodítkem pro vyučující a samozřejmě neopomíjí téma bezpečného užívání internetu a mobilu.

V kapitole s názvem Téma kyberšikany a mediální výchova se pokusím vyložit problém kyberšikany s ohledem na děti a žáky základních škol. Zaměřím se na odlišnost kyberšikany od šikany klasické a zmíním nejčastější chyby uživatelů ICT. Seznámení s druhy kyberútoků, se kterými se uživatelé ICT mohou setkat, také považuji za důležité. Na prvním místě je však prevence, o které se zmíním v podkapitole s názvem „Jak kyberšikaně předcházet“. Skutečné příběhy jsou pak varováním pro ty, kdo si myslí, že se jedná o pouhé zveličování tohoto problému a nemají žádné obavy ze zneužití svých osobních dat a využití ICT ke kyberútokům. Pokud však ke kyberšikaně dojde, je dobré

⁴ Srovnej: KOPECKÝ, Kamil. *Stručný úvod do problematiky bezpečného internetu* [online] [cit. 2012-03-16]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/9673/STRUCNY-UVOD-DO-PROBLEMATIKY-BEZPECNEHO-INTERNETU.html/?rate=5>

vědět, co v takovém případě dělat a kam se obrátit s žádostí o pomoc. Při vypracování kapitoly věnované kyberšikaně využiji především studii Veroniky Krejčí, která patří k lidem, kteří se této problematice v České republice věnují. Krejčí je lektorkou projektu E-Bezpečí a Centra prevence rizikové virtuální komunikace PdF UP (vzdělávání žáků, učitelů, policistů a jiných odborníků) a vedoucí lektorka projektu E-Nebezpečí pro učitele. K dalším významným autorům zabývajícími se kyberšikanou patří také Kamil Kopecký. Dále budu pracovat s publikací od Vanessy Rogers s názvem Kyberšikana, která vyšla v roce 2011 a nabízí pracovní materiály pro učitele, žáky a studenty a s dalšími dostupnými materiály.

Stěžejní část mé práce se věnuje konkrétním vyučovacím hodinám určeným pro žáky druhého stupně základních škol. Tyto hodiny jsou formovány tak, aby v sobě zahrnuly všechny v předchozí kapitole zmíněné aspekty kyberšikany. Jde především o uvědomování si rizik ICT, seznámení se s jejich druhy, způsobem předcházení těmto rizikům a hlavně o formování postojů a hodnot, k čemuž dle mého názoru nejvíce dochází při seznamování se skutečnými případy a následnou diskusí o těchto případech. Formou evaluace pak dojde k popisu a zhodnocení průběhu výuky a dosažení předem stanovených cílů.

2. Specifika zavádění průřezového tématu Mediální výchova na základní škole

2.1 Mediální výchova podle Rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání

Na základní škole se žáci s problematikou bezpečnosti internetu, mobilních telefonů a především s kyberšikanou mohou seznamovat hlavně při výuce mediální výchovy. Než se dostaneme k samotnému tématu mediální výchovy, je však potřeba vysvětlit, co je to Rámcový vzdělávací program.

Tento dokument vstoupil v platnost v roce 2005 a za dobu své existence prošel řadou změn. „*RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.*“⁵ Poslední aktualizace proběhla v roce 2010. Podle tohoto dokumentu je školami sestavován Školní vzdělávací program. V praxi to znamená, že se školy oprostily od přesně daných osnov a samy si na základě Rámcového vzdělávacího plánu sestavují vyučovací koncept. Tímto je vyučujícím ponechán prostor pro jejich fantazii a vlastní názor. „*Rámcové vzdělávací programy podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.*“⁶ Na druhou stranu pak ale vzniká určitá nejednotnost postupů jednotlivých základních škol a mohou nastat problémy při přestupu žáků z jedné základní školy na druhou. Při ukončení základního vzdělávání by však žáci měli dosahovat stejných znalostí a klíčových kompetencí, ke kterým v průběhu základního vzdělávání směřovali. „*V průběhu základního vzdělávání žáci postupně získávají takové kvality osobnosti, které jim umožní pokračovat ve studiu, zdokonalovat se ve zvolené profesi a během celého života se dále vzdělávat a podle svých možností aktivně podílet na životě společnosti.*“⁷

Nedílnou součástí Rámcového vzdělávacího programu jsou průřezová témata. Jedná se o oblasti vzdělávání, které doposud nebyly do výuky zahrnuty. Jsou to okruhy aktuálních problémů současného světa, které se stávají důležitou součástí základního

⁵ JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. S. 10 [online] [cit. 2012-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

⁶ Tamtéž s. 10.

⁷ Tamtéž s. 12.

vzdělávání především v oblasti rozvíjení osobnosti žáka, jeho postojů a hodnot.⁸ Díky své aktuálnosti se průřezová témata stávají předmětem mnohých diskusí žáků s učiteli i široké pedagogické veřejnosti a obohacují život školy. Zásadou průřezových témat je vzdělávání žáků komplexnější. Průřezová témata také poskytují dobrou příležitost pro komunikaci a spolupráci žáků mezi sebou.⁹

Rámcový vzdělávací program stanovuje povinnost zařadit průřezová témata do ŠVP a realizovat se všemi žáky na daném stupni, k zařazení průřezových témat může dojít v průběhu tzv. projektových dnů, mohou být integrovány do jednotlivých vyučovacích předmětů, popř. mohou být samostatným předmětem. Stanovení časové dotace, kterou lze čerpat z disponibilní časové dotace, a způsob realizace průřezových témat je však v kompetencích školy.¹⁰ „Průřezová témata se realizují v průběhu 1. a 2. stupně v libovolných ročnících tak, aby na konci 1. stupně i na konci 2. stupně žáci prošli všemi průřezovými tématy a do konce 9. ročníku se seznámili se všemi tematickými okruhy průřezových témat.“¹¹

Mediální výchova je jedním z průřezových témat, která jsou na základě Rámcového vzdělávacího programu zaváděna do výuky. Hlavním cílem mediální výchovy je, aby se žáci stali mediálně gramotnými, tedy aby dokázali správně vyhodnotit podněty, které přicházejí z médií. „Schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa se stále více rovná schopnosti zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z médií-...“¹², což je pro život a uplatnění člověka ve společnosti stále důležitější. Média jsou důležitým socializačním faktorem, mají velký vliv na chování jedince ve společnosti a utváření životního stylu. Mediální gramotnost znamená, že si žák osvojí základní poznatky o fungování a společenské roli médií, dále by žák měl být schopen analyzovat nabízená sdělení, posoudit, zda jsou sdělení věrohodná a měl by si vytvářet kritický odstup od mediovaných sdělení. Blízký vztah má mediální výchova k vzdělávací oblasti Člověk a společnost (výchova k občanství a dějepis¹³), protože média se podílejí na utváření podob a hodnot

⁸ Srovnej: JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. S. 100 [online] [cit. 2012-03-16]. Dostupný z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

⁹ Srovnej: PASTOROVÁ, Markéta. *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>.

¹⁰ Srovnej: JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *RVP ZV*, s. 111.

¹¹ JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *Manuál pro tvorbu ŠVP ZV*. S. 38-39[online] [cit. 2012-03-18]. Dostupné z WWW: http://www.epolis.cz/download/pdf/materials_12_1.pdf

¹² JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha:Portál, 2003, s. 11.

¹³ Srovnej: JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *RVP ZV*, s. 44.

moderní doby. Druhou vzdělávací oblastí, která je s Mediální výchovou propojena, je oblast Jazyka a jazykové komunikace a to především z pohledu vnímání mluveného a psaného projevu.¹⁴

Každé průřezové téma má dílčí tematické okruhy. Nejinak je tomu v mediální výchově, které jsou dle RVP ZV přiděleny okruhy receptivních a produktivních činností. Mezi receptivní okruhy patří Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Stavba mediálních sdělení, Vnímání autora mediálních sdělení a Fungování a vliv médií ve společnosti. Produktivní činnosti zahrnují okruhy Tvorba mediálních sdělení a Práce v realizačním týmu. Bezpečnosti ve virtuálním prostoru se dotýkají především okruhy kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality a fungování a vliv médií ve společnosti.¹⁵ Pro vybrané tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova byla vypracována metodická podpora v podobě doporučených očekávaných výstupů.

2.2 Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání

Vyučujícím je v oblasti průřezových témat ponechána značná volnost. Nejedem vyučující si jistě kladl otázku, zda je žákům v průřezových tématech zprostředkováváno vše podstatné. Pro usnadnění práce učitelům, byla vypracována metodická podpora, která průřezová témata konkretizovala a usnadnila jejich zařazení do vyučovacích předmětů.¹⁶ „Pro zvýšení kvality výuky, plánování a hodnocení průřezových témat na základních školách byla vytvořena ucelená metodická podpora, která nabízí soubory doporučených očekávaných výstupů pro každý tematický okruh všech průřezových témat.“¹⁷ Doporučené očekávané výstupy nejsou závazné, pouze v případě, že by školy chtěly své dosavadní školní vzdělávací programy inovovat, mohou se zde inspirovat. Díky doporučeným

¹⁴ Srovnej: JERÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *RVP ZV*, s. 111.

¹⁵ Tamtéž: s. 112-113.

¹⁶ Srovnej: PASTOROVÁ, Markéta. *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, ISBN: 978-80-87000-76-2. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>.

¹⁷ PASTOROVÁ, Markéta. *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, ISBN: 978-80-87000-76-2. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>.

očekávaným výstupům je jasné, k čemu by výuka měla směřovat, jakých hodnot a postojů by měli žáci dosahovat.¹⁸

Publikace s názvem „Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání.“ navazuje na Rámcový vzdělávací program a nově rozšiřuje obsah Mediální výchovy o problematiku bezpečnosti užívání médií. Ta zvláště významně vystupuje do popředí s rozvojem internetových médií a sociálních sítí a je jako důležitý faktor rozvoje mediální gramotnosti akcentována i na evropské úrovni. Bezpečnost užívání médií získává na naléhavosti již u nejmladších žáků.¹⁹

V mnoha studiích si lze přečíst polemiky na téma, zda jsou média a technologické vynálezy dobré či špatné a co je dobrými či špatnými činí. Předmětem diskusí bývá, zda právě mediální produkce vyvolává agresivitu a zlo, či naopak člověk používá média jako nástroj k páchání zla. Jako jeden příklad mohu uvést výrok generála Davida Sarnoffa, prezidenta společnosti RCA, který vidí příčinu v chování jedince: „*Máme příliš silný sklon dělat z technologických nástrojů obětní beránky za hříchy těch, kteří je mají v rukou. Produkty moderní vědy nejsou samy o sobě dobré nebo špatné, jejich hodnotu určuje způsob, jakým jsou použity.*“²⁰ Velký důraz u doporučených očekávaných výstupů v mediální výchově je kladen na to, aby žáci byli schopni využívat média k prosociálnímu jednání a uměli vlastní vztah k médiím a k jejich využívání podrobit kritické reflexi a racionálnímu odstupu.²¹

Doporučené očekávané výstupy pro Mediální výchovu jsou zpracovány zvláště pro žáky na prvním stupni základní školy a zvláště pro žáky na stupni druhém. Z tematických okruhů Mediální výchovy, o kterých jsem se zmínila v předchozí podkapitole (2. 1.), se doporučené očekávané výstupy týkají kritického čtení a vnímání mediálních sdělení, interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, stavby mediálních sdělení a fungování a

¹⁸ Srovnej: PASTOROVÁ, Markéta. *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základním vzdělávání.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, s. 7, ISBN: 978-80-87000-76-2. [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>.

¹⁹ JIRÁK, Jan. PAVLIČÍKOVÁ, Helena. *Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání.* In: *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, ISBN 978-80-87000-76-2. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/08/medialni_vychova.pdf.

²⁰ McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím.* Praha: Odeon 1991, s. 22, ISBN 80-207-0296-2.

²¹ Srovnej: JIRÁK, Jan. PAVLIČÍKOVÁ, Helena. *Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání.* In: *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, ISBN 978-80-87000-76-2. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/08/medialni_vychova.pdf.

vlivu médií ve společnosti. Ze jmenovaných okruhů se bezpečnosti internetu nedotýká jen okruh Stavba mediálních sdělení.

Pouze pro první stupeň byly vypracovány doporučené očekávané výstupy k tematickému okruhu Mediální propedeutika. Již nejmenší žáci by se v prvním období (1. – 3. třída) na prvním stupni měli seznámit se zásadami bezpečnosti internetu. Jedním z doporučených očekávaných výstupů v rámci Mediální propedeutiky je to, že „*Žák na konkrétním příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj i pro ostatní představuje zveřejňování soukromí na internetu, a na příkladu uvede zásady bezpečného užívání síťových médií.*“²² Pro druhé období prvního stupně základní školy je určen tematický okruh Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, kde „*Žák na konkrétních příkladech vysvětlí rozdíl mezi reálným a virtuálním světem (přímá komunikace vs. virtuální komunikace, např. spolužáci vs. virtuální přátelé) a uvede rizika spojená s uveřejňováním informací a fotografií o sobě a svých blízkých na různých komunikačních sítích, chápe význam ochrany osobních údajů a chová se podle toho.*“²³

Vzhledem k mé studijní aprobaci mě více zajímají výstupy určené pro 2. stupeň základních škol. Na druhém stupni základní školy by žáci v oblasti bezpečné virtuální komunikace měli v tematickém okruhu Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení směřovat k objasnění rozdílu mezi násilím přímo vyjádřeným, naznačeným či skrytým a mezi fyzickým a psychickým násilím; žáci by měli rozlišovat funkci zobrazeného násilí ve sdělení.²⁴ V tematickém okruhu Fungování a vliv médií ve společnosti jsou doporučené očekávané výstupy pro oblast mého zájmu formulovány takto: „*Žák si uvědomuje, jak zprostředkovaná komunikace (mobilní telefony, email, ICQ, Facebook apod.) ovlivňuje způsob komunikace a vztahy s ostatními, zhodnotí přednosti a rizika získávání informací z internetových zdrojů (např. z Wikipedie) a umí takto získané informace ověřovat.*“²⁵ Žáci by dále měli u internetových médií vnímat užívání prostředků přímého oslovení a vytváření pocitu intimity a neformálního kontaktu, což spadá do tematického okruhu Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality.²⁶

²² JIRÁK, Jan. PAVLIČÍKOVÁ, Helena. *Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání.* In: Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, s. 70, ISBN 978-80-87000-76-2. [online].[cit. 2012-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/08/medialni_vychova.pdf>

²³ Tamtéž s. 71.

²⁴ Srovnej tamtéž s. 72.

²⁵ Tamtéž s. 74.

²⁶ Srovnej tamtéž s. 72.

3. Téma kyberšikany a mediální výchova

Jak již bylo zmíněno v úvodu, závažným problémem, který se objevuje s rozvojem internetu (tzv. „sítě sítí“) a sociálních sítí na něm, je kyberšikana. Zároveň jsem v předchozí kapitole naznačila, že právě mediální výchova je oblastí, ve které by se žáci s kyberšikanou měli seznamovat. V této kapitole se seznámíme s kyberšikanou, tak jak by o ní měli vědět žáci na základní škole.

3.1 Specifika kyberšikany

Pokud byla řeč o klasické šikaně, tak se jednalo o násilí fyzické a urážky z „očí do očí“, nyní se však objevuje nová forma ubližování za pomoci informačních a komunikačních technologií. „*Termínem kyberšikana (cyberbullying) označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.*“²⁷ Kyberšikana chce dané osobě ublížit a ubližovat, což má vlastně se šikanou společné, v mnohém se jejich projevy prolínají a doplňují.²⁸

Pro mnohé lidi znamená šikana pouze fyzické násilí a myslí si, že slovními urážkami nemohou zas tak moc ublížit, ale je tomu naopak. Pár modřin je možná někdy lepší, než veřejné ponížení a zneuznání svými vrstevníky. V momentě, kdy se agresor pokouší oběť veřejně ponížit, a dotýká se věcí, které mají pro oběť hlubší význam, může mít šikanování mnohem větší dopad a oběť se s následky složitě vyrovnává. „*Být napaden kvůli svému vzezření nebo původu a ještě k tomu na veřejnosti je skutečnou agresí. Tentokrát bolest nezpůsobí případné modřiny, ale ponížení, a to pálí úplně stejně. Ponížení znamená něco daleko silnějšího a hlubšího než jen být zesměšněn, dotčen ve své ješitnosti nebo hrdosti. Došlo k zasažení identity, dotčený se cítí ponížený, bezvýznamný a má pocit, že v očích ostatních neexistuje a ztratil své místo.*“²⁹ V případě kyberšikany tomu tak často bývá, neboť kyberprostor je ideálním místem pro agresory, kteří chtějí ponížit a znemožnit

²⁷ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, ISBN 978-80-254-7791-5 [online] [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

²⁸ Srovnej: *Co je kyberšikana* [2009-05-22] [on-line] [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/6/lang.czech/>

²⁹ BOURCET, Stéphane, GRAVILLONOVÁ, Isabelle. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. Praha: Albatros 2006, s. 13, ISBN 80-00-01552-8.

před ostatními. I Rogers uvádí, že fyzická šikana je sice nepřijatelná, ale kyberšikana může být stejně děsivá a zanechává po sobě rány nikoli fyzické, ale emocionální.³⁰ O tom, jak může být kyberšikana nebezpečná a jak dokáže ublížit, píše i autorka Helena Nykodýmová ve svém článku: „*Zveřejnění ponižujících materiálů na Internetu (pro obrovské množství lidí) mnohonásobně zvyšuje utrpení a trauma oběti, což na ni může mít extrémně neblahý dopad.*“³¹

S fyzickou silou také souvisí proměna útočníka, který už nemusí být fyzicky zdatný, ale musí se umět pohybovat ve světě ICT, takže jím může být právě běžný prototyp šikanovaného žáka: třídní „outsider“, mladší, slabší, „šprt“, ale také kdokoli jiný. Všichni, kdo mají přístup k ICT. „*Virtuální šikana probíhá jak mezi vrstevníky, tak i napříč různými generacemi. Nezáleží na pohlaví ani na věku.*“³²

Dalším specifíkem kyberšikany je, že probíhá anonymně. Tito agresori si zachovávají odstup a mohou tak spoléhat, že nikdy nebudou odhaleni. Zároveň pak nemají takové výčitky svědomí z vykonaného bezpráví, protože nevidí důsledky svých činů. „*Je pro ně snazší „zapomenout“ na své chování a minimalizovat pocity viny, neboť nevidí způsobené újmy.*“³³ Agresor může oběť znát, nebo si ji vybere jen náhodou a díky anonymitě si dovolí agresí stupňovat. Svou anonymitu může zachovat díky skrytému číslu, přezdívce nebo smyšlené e-mailové adrese.³⁴

Další podstatnou věcí, kterou se kyberšikana od klasické šikany liší je, že probíhá nezávisle na čase a místě. „*Kyberšikana může probíhat kdykoli během celého dne a proniknout tak do míst, která byla dříve vnímána jako bezpečná.*“ Tak se i domov proměňuje v místo s nádechem hořkosti. Vzhledem k tomu, že 86,8% domácností s dětmi vlastní osobní počítač a 84,2% českých domácností s dětmi má připojení k internetu³⁵, lze předpokládat, že právě domov je v mnoha případech místem, kde se děti s kyberšikanou setkají.

³⁰ Srovnej: ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 32, ISBN 978-80-7367-984-2

³¹ NYKODÝMOVÁ, Helena. *Kde končí legrace a začíná kyberšikana*. [2007-08-17]. [online]. [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW: <http://www.lupa.cz/clanky/kde-konci-legrace-a-zacina-kybersikana/#opinions-list>

³² *Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele)*. Plzeň: Dragon Press 2009, s. 17, ISBN 978-80-86961-78-1. [online] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

³³ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 32, ISBN 978-80-7367-984-2.

³⁴ Srovnej: *Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele)* Plzeň: Dragon Press 2009, s. 16, ISBN 978-80-86961-78-1. [on-line] [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

³⁵ *Statistická ročenka ČR 2011*. Praha: Český statistický úřad, 2011. [online] [cit. 2012-04-08] Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-2100>

S činností agresorů se může seznámit obrovský okruh lidí během pár vteřin, tak jak nám to výtobytky nové doby umožňují. Rychlost, s jakou se materiály na internetu šíří je obrovská a ten, kdo materiály na internetu zveřejnil (třeba jen jedinou fotografií), nad nimi velmi záhy ztrácí kontrolu.³⁶

3.2 Nejčastější chyby ve virtuální komunikaci

V českém prostředí se donedávna o kyberšikaně vůbec nemluvilo nebo nevědělo. Já jsem tento pojem poprvé zaznamenala asi před 3 lety. Teprve tehdy jsem se o něj začala více zajímat, používat ho a skloňovat ve všech pádech. Bezpečnost ICT a především internetu je tématem, o kterém slyšíme dlouhodoběji a poměrně často. Se zavedením pojmu kyberšikana do mého slovníku jsem si však začala uvědomovat více a hlouběji rizika spojená s komunikací ve virtuálním světě a chyby, kterých se často nevědomky dopouštíme.

Za největší problém považuji to, že si mnozí vůbec neuvědomují, že jejich jednání je rizikové. Řada lidí má profil na facebooku bez jakéhokoliv zabezpečení, sdílí fotografie s celou veřejností, popřípadě jen se svými přáteli a přáteli svých přátel, jejichž počet se v případě dnešních teenagerů, kteří soupeří o co největší množství virtuálních přátel, pohybuje v tisících. Spousta lidí si nehlídá své heslo a ve virtuálním světě se svěřuje neznámým lidem s nejosobnějšími věcmi a problémy.

Za rizikové jednání považuji také to, že rodiče zveřejňují fotografie svých ratolestí, se kterými se chtějí pochlubit přátelům na internetových stránkách, aniž by měli strach, že je někdo cizí zneužije. Na serveru e-bezpečí jsem se dokonce dozvěděla, že existují rodiče, kteří svým ještě nenarozeným dětem zakládají na Facebooku prenatální profily. Většinou maminky na mateřské dovolené, které se chtějí pochlubit krásou svého potomka. Kromě toho, že bývá porušena věková hranice třinácti let pro vstup na sociální síť Facebook, je toto jednání rizikové i z mnoha dalších důvodů:

„A) Rodič poskytuje na Facebooku celou řadu osobních údajů, včetně fotografií dítěte.

B) Rodič zakládá svému dítěti profil bez jeho svolení. Dítě pak přichází o možnost volby - být či nebýt na Facebooku.

³⁶ Srovnej: ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 32, ISBN 978-80-7367-984-2.

C) Rodič potenciálnímu útočníkovi sděluje důvěrné informace, které mohou posloužit zlodějům (např. informace, že v tuto hodinu bude rodič na procházce s dítětem a byt bude tedy prázdný).

D) Prenatální profil zvyšuje pravděpodobnost, že bude matka oslovována nejrůznějšími obchodníky. Zvyšuje se rovněž množství spamu, který je přesně zacílen na rodiče s malým dítětem.

E) Rodič prostřednictvím profilu často vyzrazuje důvěrné zdravotní informace, např. informace o nemocech, očkováních, prodělaných lékařských zákrocích atd.³⁷

Jak píše Veronika Krejčí ve své studii, chování lidí ve virtuálním světě je riskantní a řada případů by se nestala, kdyby se oběti alespoň částečně chránily. Mezi nejzávažnější chybu považuje **důvěřivost a otevřenost ve virtuální komunikaci**, kdy lidé vnímají virtuální prostor jako místo úniku před realitou a neváhají se více otevřít a svěřit s citlivějšími záležitostmi. Tento jev charakterizovaný jako ztráta zábrán ve virtuálním prostoru se nazývá disinhibice. Dalším chybným postupem bývá **přenášení pravidel z reálného světa do světa virtuálního**. Tento postup nefunguje, protože virtuální komunikace je jiná. Zatímco v běžné komunikaci dokáže člověk lépe rozeznat lež, nadsázku, slovní humor apod., tak ve virtuální, kdy jsou vyrušena nonverbální gesta, je to značně obtížné. Jako poslední Krejčí uvádí **riskantní sdílení**, kdy dochází ke sdílení osobních údajů, fotografií a videozáznamů. Uživatelé o tom často sami ani nevědí, protože nečtou smluvní podmínky a neuvědomují si, rizika svého chování. Většinou nevědí, jak je těžké publikovanou věc z internetu odstranit (správce sítě ji může odstranit z konkrétní stránky, ale z počítačů, kam byla stažena ne a odtud se může znovu nekontrolovatelně šířit).³⁸

3.3 Nebezpečí má mnoho podob

Nebezpečí ve virtuální komunikaci může mít mnoho různých podob, různou intenzitu a různé důsledky. Projevy i prostředky kyberšikany mohou být různé. Cílem kyberšikany bývá ponížení, zesměšnění dané osoby prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Prostředků k dispozici je hned několik. Vanessa Rogers ve své

³⁷ KOPECKÝ, Kamil. *K problematice prenatálních profilů v rámci sociální sítě Facebook*. [2012-04-12] [online] [cit. 2012-04-16]. Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/454-prenatalni>

³⁸ Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 7-8, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2012-04-06]. Dostupné z WWW: www.e-bezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

publikaci uvádí tyto prostředky: textové zprávy, fotografie nebo videoklipy pořízené kamerou mobilních telefonů, mobilní telefonáty, e-maily, chatovací místnosti, instant messaging, sociální sítě a internetové stránky.

Dělení kyberšikany není úplně jednotné. Někdy bývají jako druhy kyberšikany označovány jevy jako kybergrooming, kyberstalking, hoaxy, happy slapping apod., kterým se budu podrobněji věnovat v podkapitole 3. 4., někde je dělení složitější.

Na internetových stránkách stopcyberbullying.org je kyberšikana rozdělena do dvou typů a to na útoky přímé a útoky v zastoupení. Kyberšikana v zastoupení je nebezpečnější, protože prostředníci, kteří se jí účastní, o tom často ani neví.

Přímé útoky jsou dále rozděleny:³⁹

- A. INSTANT MESSAGING: Instant messaging umožňuje on-line komunikaci formou zpráv nebo hovorů. „*V České republice se pro tuto formu komunikace používá nejčastěji Skype nebo ICQ.*“⁴⁰ Problém nastává, když se komunikace zvrhne v nadávky a výhrůžky.
- B. KRADENÍ HESEL: Děti i dospělí mohou ukrást heslo a následně zneužít účet okradeného. Jeho jménem třeba zjistit choulostivé informace od přátel, pomlouvat a rozesílat výhrůžné e-maily.
- C. BLOGY: Blogy můžeme označit jako takové on-line deníčky. Pro děti a dospívající je to zábavný způsob, jak poslat zprávu tak, aby ji viděli všichni jejich přátelé. K příspěvkům k danému tématu mohou navíc návštěvníci psát komentáře a názory. Někteří využívají blogů k poškození svých nepřátel. Útočníci mohou snadno zveřejnit cizí intimní fotografie a informace ze soukromí oběti.
- D. WEBOVÉ STRÁNKY: Další způsob, který může kyberagresor použít, je tvorba webových stránek. Tyto může zneužít ke zveřejnění choulostivých a lživých informací.
- E. POSÍLÁNÍ OBRÁZKŮ E-MAILEM NEBO MOBILNÍM TELEFONEM: Rozesílání hanlivých e-mailů a krutých zpráv formou sms je také možný způsob, jak někomu ublížit. V případě e-mailů se odeslaná choulostivá informace okamžitě vymyká kontrole, protože tak jak tomu v kyberprostoru

³⁹ Srovnej: *Stopcyberbullying*. [on-line] [cit. 2012-04-09]. Dostupné z WWW:

http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/direct_attacks.html

⁴⁰ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 34, ISBN 978-80-7367-984-2.

bývá, její obsah se může šířit závratnou rychlostí. Děti často vyfotí někoho na záchodě, v koupelně nebo v šatně a rozešlou obrázky svým přátelům. Důsledky však mohou být pro dotčenou osobu nepříjemné.

- F. INTERNETOVÉ HLASOVÁNÍ: Kdo je v kurzu a kdo ne? Kdo je největší běhna v 6. třídě? Tyto typy otázek běží internetem a mohou někomu velice ublížit. Otázky bývají často velmi útočné a tyto ankety se stávají novým způsobem, jak někomu ublížit on-line. Účastníkům jde hlavně o pobavení se na cizí účet.
- G. INTERAKTIVNÍ HRANÍ: Mnoho dětí denně hraje interaktivní hry jako X-Box Live a Sony Play Station 2 Network, kde se přímo účastní diskuse se svými spoluhráči. Zde se tedy také vytváří prostor pro urážky, slovní napadání a vulgární výrazy.
- H. ZASÍLÁNÍ ZÁKEŘNÝCH KÓDŮ: Ti, kteří moderním technologiím rozumí, také posílají viry, spyware a hackují programy svých obětí. Dělají to proto, aby zničili počítač své oběti, nebo špehují svou oběť. Např. program Trojský kůň takovouto činnost umožňuje.
- I. ZASÍLÁNÍ PORNOGRAFICKÝCH NEBO JINÝCH E-MAILŮ: Kyberagresori mohou zapisovat svou oběť do marketingových listů na zasílání e-mailů, u mnohých z těchto listů se jedná o porno. Oběť je pak zavalena e-maily nevhodného obsahu a navíc může být rodiči nařčena z návštěvy pornografických stránek.
- J. NAPODOBOVÁNÍ: Vydávání se za svoji oběť. Útočník může rozesílat nenávistné zprávy jménem oběti, jménem oběti může navštěvovat blogy svých nepřátel nebo sdílet tajemství ostatních.

Útoky v zastoupení⁴¹:

Kyberšikana v zastoupení probíhá v momentě, kdy si útočník pro svou špinavou práci vybere někoho jiného, kdo ji za něj vykoná. Tito prostředníci většinou nevědí, že se stali komplici kyberagresora. Tento druh kyberšikany je považován za nejnebezpečnější.

Jako příklad nevědomého komplice je zde uveden poskytovatel připojení, který může být prostřednictvím agresora upozorněn na porušování služeb obětí. Oběti může být po několikerém upozornění zrušen účet na daném serveru. Možnost nahlásit porušení

⁴¹ Srovnej: *Stopcyberbullying*. [on-line] [cit. 2012-04-09]. Dostupné z WWW: http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/cyberbullying_by_proxy.html

služeb většina provozovatelů různých služeb poskytuje a zároveň si je vědoma možnosti zneužití. Agresori jsou však tak vynalézaví, že hrubostmi vyprovokují oběť ke stejně hrubému výroku a v tom momentě nahlásí porušení pravidel. Nahrají to tak, že oběť vše vyprovokovala a oni jsou v tom nevinně.

Někdy se pomocníky agresora mohou stát sami rodiče oběti. V případě, že útočník obviňuje oběť ze špatností a jsou o tom informováni rodiče oběti, chtějí svou ratolest potrestat.

Kyberšikana v zastoupení často začíná tím, že se útočník vydává za svoji oběť. Nabourá se do jejího účtu nebo ukradne její heslo. Velmi typickým příkladem tohoto druhu kyberšikany je, že útočník rozesílá nenávislné zprávy jménem oběti. Její přátelé, kteří na to reagují podobným způsobem, tak napomáhají útočníkovi završit jeho dílo.

Toto rozdělení je doplněno i o konkrétní kazuistiky, např. Mary se chtěla pomstít Jenniffer za to, že ji nepozvala na její párty. Šla na internet a jménem Jennifer napsala na buddyprofile.com: „Nenávidím Brittany, je tak hloupá, ošklivá a tlustá.“ Brittany a její kamarádky na oplátku odstartovaly útoky na Jennifer. Tímto Marry vlastně dosáhla toho, čeho chtěla. Brittany se svými kamarádkami za ni vykonávají špinavou práci. Provádí kyberšikanu v zastoupení.⁴²

Zajímalo mě v závislosti na tomto druhu kyberšikany, zda byl někdy proveden průzkum, ve kterém by se dokázalo, jak rodiče reagují v momentě, kdy někdo očerní jejich dítě. Žádné statistiky jsem neobjevila, ale navzdory tomu, co jsem se dočetla, si myslím, že převládá většina rodičů, kteří více důvěřují vlastnímu dítěti a snad by dříve zjišťovali, jak to doopravdy bylo a pak teprve chtěli trestat. V tomto případě si kyberšikanu v zastoupení nedokážu úplně představit, i když připouštím, že takové situace, kdy rodiče svému dítěti nevěří, mohou nastat. Dokážu si představit rodiče spíše v momentě, kdy chrání své dítě v pozici oběti a také v momentě, kdy nevěří, že by jejich dítě mohlo být útočníkem.

⁴²Srovnej: *Stopcyberbullying*. [on-line] [cit. 2012-04-09]. Dostupné z WWW: http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/cyberbullying_by_proxy.html

Rogers užívá jiné dělení a rozlišuje tyto typy kyberšikany⁴³:

A: FLAMING (Nářez): Používání agresivního a útočného jazyka v elektronických zprávách na internetových diskusích.

B: HARASSMENT (Obtěžování): Opakované posílání nevyžádaných, útočných nebo urážlivých zpráv.

C: DENIGRATION (Pomlouvání): Vyjadřování nepravdivých výroků a rozšiřování a pomluv, jejichž cílem je oběti ublížit a poškodit její pověst.

D: IMPERSONATION (Předstírání): Posílání komentářů pod cizím jménem. Jménem oběti zveřejněné nevhodné komentáře a materiály.

E: OUTING (Prozrazení): Sdělování cizích tajemství a citlivých informací bez souhlasu dané osoby.

F: TRICKERY (Podvod): Přesvědčení oběti k prozrazení tajemství či citlivých informací a následné zveřejnění na internetu.

F: EXCLUSION (Vyloučení): Vyloučení z on-line skupiny.

G: CYBERSTALKING (Kyberpronásledování): Opakované a intenzivní obtěžování a ponižování, které zahrnuje výhrůžky nebo zastrasování.

3.4 Další rizika spojená s užíváním síťových médií

Rizika, která budu jmenovat v této kapitole, bývají někdy označována jako samostatné druhy kyberšikany. Myslím si, že pro vyučovací účely a nastínění problému kyberšikany dětem, je toto dělení ideální, proto jsem ho využila i při svých vyučovacích hodinách. Výše zmíněné dělení mi totiž připadá příliš komplikované.

3.4.1 Kybergrooming

Obrovské nebezpečí hlavně pro děti představuje kybergrooming. Tento termín označuje chování většinou pedofilních kybergroomerů, kteří chtějí v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je nezletilou/zletilou osobu pohlavně zneužít.⁴⁴ „*Kybergrooming je velice zákeřný způsob, jak zneužít dětské důvěřivosti, naivity,*

⁴³ Srovnej: ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 35, ISBN 978-80-7367-984-2.

⁴⁴ Srovnej: Nebezpečné komunikační praktiky. [2008-09-13], [on-line] [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/6/lang,czech/>

*touhy po přátelství, intimitě i dobrodružství.*⁴⁵ Tito útočníci jednají hlavně prostřednictvím veřejného chatu, seznamky, ICQ či e-mailu.

Kybergrooming je dlouhodobějšího charakteru a jeho zlo spočívá především v uhoupání a ošálení dětské obezřetnosti v rozsáhlém časovém horizontu a získávání důvěry pozvolna. Nejedná se o krátkodobé a přímé manipulování, oběti mohou s útočníky komunikovat i několik let a stát se na útočnickovi psychicky závislé.⁴⁶

Kybergrooming mívá obvykle několik etap:

Obr. 1: Dostupný z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/6/lang,czech/> [2008-09-1313] [on-line] [cit. 2011-04-09]

3.4.2 Sexting

*„Slovo sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování = elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem.“*⁴⁷ Tato problematika se opět týká hlavně mladistvých. Možná, že si ani někteří uživatelé praktikující tyto techniky neuvědomují, že podporují šíření pornografie a že se může jednat o trestnou

⁴⁵ <http://www.nebudobet.cz/?page=kybergrooming> [on-line] [cit. 2012-04-11]

⁴⁶ Srovnej: <http://www.nebudobet.cz/?page=kybergrooming> [on-line] [cit. 2012-04-11]

⁴⁷ <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/19/lang,czech/> [2009-05-23] [on-line] [cit. 2011-05-06]

činnost. Jejich jednání také může mít tragické následky, o čemž se v poslední době velmi často dozvídáme jak jinak než prostřednictvím médií.

K šíření zpráv se sexuálním obsahem často dochází v rámci partnerských vztahů mladistvých. Partnerský život dnešní mládeže se v jednom podstatném ohledu liší od toho, kterým procházeli naši rodiče a prarodiče, a to ve způsobu komunikace. Zamilovaní mají možnost být v neustálém kontaktu díky mobilním telefonům, internetu a sociálním sítím na něm. Dochází tak k posílání zmíněných intimních zpráv a fotografií. Pokud zprávy či fotografie zůstanou jen mezi partnery, tak to není takový problém, ale jsou známy případy, kdy se partneři rozejdou a pak nastává pravé peklo. V situacích, kdy se chtějí partneři jeden druhému pomstít, pak mohou využít intimní fotografie v mobilu k masovému šíření nebo třeba jen k vydírání. Pokud se nejedná o otrlé povahy, tak většině lidí vadí, když se jejich intimní fotografie či informace dostanou na veřejnost. I takováto činnost může zanechat vážné šrámy na duši.

Mladiství často zveřejňují své fotografie na různých sociálních sítích a je zřejmé, že čím více je daná fotografie provokativní, tím je to lepší. Zveřejňování intimních fotografií mezi dnešní mládeží asi není ničím nezvyklým, proto považují za velice důležité, aby se žáci základních škol dozvěděli o tom, že takovéto jednání může mít neblahé důsledky a že tyto fotografie může někdo zneužít.

Projekt E-bezpečí provedl v roce 2011 rozsáhlý průzkum, jehož výsledky jsou následující: *„Vlastní sexuální materiály umístilo v roce 2011 na internet 8,25 % dětí, přičemž 57,71 % tvořili muži/chlapci a 42,49 % ženy/dívky. Tato data odpovídají výsledkům naměřeným v loňském roce, kde sexuální materiály sdílelo max. 10 % respondentů. Sexuálně laděné materiály sdílí s okolím častěji děti starší 15 let (66,99 %), a to 2x více než děti mladší 15 let (33,01 %). Plných 81,73 % respondentů sdílelo své intimní materiály na sociální síti Facebook. Vlastní sexuálně laděné materiály odeslalo jiným osobám 9,7 % dětí, přičemž častěji odesílaly tyto materiály dívky (54,37 %) než chlapci (45,63 %). Sexuálně sugestivní materiály odesílají jiným lidem děti starší 15 let (73,03 %), a to téměř 3x více než respondenti mladší 15 let (26,97 %). Téměř ¾ respondentů (73,10 %) považuje sexting za rizikový a riskantní. Ačkoli si děti uvědomují*

jeho nebezpečnost, 5,83 % z nich sexuálně laděné materiály přesto sdílí a 8,51 % tyto materiály odesílá jiným osobám.⁴⁸

Procento dětí zveřejňujících své sexuálně laděné materiály na internetu mi nepřipadá tak děsivé. Co mě zaujalo na tomto průzkumu je především to, že děti si uvědomují rizika spojená se sdílením intimních fotografií, ale přesto tyto fotografie sdílí, což je alarmující nejen pro rodiče, ale i pro vyučující.

3.4.3 Kyberstalking

Dalším jevem, který provází užívání síťových médií je tzv. kyberstalking. Tímto termínem bývá označováno opakované a stupňované obtěžování pomocí informačních a komunikačních technologií, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Oběť obvykle bývá bombardována SMS zprávami, e-maily či telefonáty, které jí zneprjemňují život. „*Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou celebrity, ex-partneři, politici, zhrzení v lásce apod.*“⁴⁹

Jedná se často o dlouhodobé a intenzivní pokusy kontaktovat oběť. Zasílané zprávy mohou být zpočátku příjemné a veselé, jejichž cílem je získat odpověď oběti. Časem se tyto zprávy mohou změnit v urážející, zastrašující či nevkusné. Stalker dává důraz na přímé či nepřímé výhrůžky, které v oběti vzbuzují strach a obavy. Stalkerovou snahou bývá poškodit reputaci oběti tím, že rozšiřuje nepravdivé informace v jejím okolí.⁵⁰

3.4.4 Hoaxy

Někdo to může považovat za dobrý vtip a připadá mu to velmi zábavné, když si takříkajíc vystřelí z kamarádů či známých. Jenže ona to zase taková legrace není a často může přijít velmi draho.

„*Anglické slovo **HOAX** [:houks:] v překladu znamená falešnou zprávu, mystifikaci, novinářskou kachnu, podvod, poplašnou zprávu, výmysl, žert či kanadský žertík. V počítačovém světě slovem HOAX nejčastěji označujeme poplašnou zprávu, která varuje před neexistujícím nebezpečím. Hoax většinou obsahuje i výzvu žádající další rozeslání*

⁴⁸ KOPECKÝ, Kamil. *Výzkum E-Bezpečí 2012 – fakta o sextingu u českých dětí*. Portál E-Bezpečí: Olomouc 2011, [on-line] [cit. 2012-04-11].

Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/418-sexting2012>

⁴⁹ <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/23/38/lang,czech/> [17. 5. 2008] [on-line] [cit. 2011-05-11]

⁵⁰ Srovnej: <http://remix.nicm.cz/vite-co-je-kybersikana-kybergrooming-sexting-kyberstalking-happy-slapping-phishing-pharming/> [on-line] [cit. 2012-04-11]

hoaxu mezi přátele, příp. na co největší množství dalších adres, proto se někdy označuje také jako řetězový e-mail. ⁵¹

Mnozí často nepochopí nebo nevědí, že se jedná o mylné informace a poplašné zprávy a šíří je dále s dobrým úmyslem varovat své přátele před nějakým nebezpečím. S různými druhy Hoaxů se jistě setkal každý, kdo používá internet a má alespoň zřízenou e-mailovou adresu. S cílem těmto aktivitám předcházet, varovat a informovat uživatele ICT o těchto nástrahách byl zřízen server HOAX.cz. Na tomto serveru je možné nalézt pravidelně aktualizovanou databázi nejrozšířenějších podvodných e-mailů. Tento server nabádá: *„Dříve než rozešlete jakýkoliv řetězový e-mail, navštivte naši databázi a ujistěte se, že právě Vy nerozesíláte zbytečnou poplašnou zprávu svým přátelům, známým či obchodním partnerům.*“⁵² Návštěvníci tohoto serveru, kteří se tu mohou seznámit s nejaktuálnějším seznamem právě rozesílaných poplašných zpráv, si tu navíc mohou přečíst i názor nezávislého odborníka na tuto problematiku, který je může uklidnit a ubezpečit, že žádná katastrofa se nekoná.

3.4.5 Happy slapping

Výše zmíněné druhy kyberšikany a nebezpečí na internetu neměly moc společného s fyzickým násilím, jednalo se spíše o útoky na lidskou psychiku. Agresoři chtěli vzbudit důvěru, zneužít intimní fotografie, bombardovat oběť SMS zprávami nebo vyděsit někoho šířením poplašných zpráv.

Happy slapping je však specifický tím, že spojuje fyzické násilí se zapojením ICT. *„Účelem happy slappingu je nečekaně fyzicky napadnout buď mladistvého, nebo dospělého člověka, přičemž komplic agresora celý čin nahrává na mobilní telefon nebo kameru. Získané video poté umístí na Internet (např. YouTube).*“⁵³

Cílem této aktivity není někomu fyzicky ublížit, ale ponížit daného člověka. Toto video by mělo pobavit, ale otázkou je, jak se tímto videem baví hlavní zúčastněný/á v podobě oběti. Dětská vynalézavost, zdá se, nezná mezí. S cílem předejít nudě se tak baví část mladé populace. Obětí se tak může stát kdokoliv, kdo se v danou chvíli nachomýtne.

Tento způsob šikanování se poprvé objevil v roce 2005 v Londýně. Otázkou zůstává, proč vlastně mladiství takovouto činnost vykonávají. Šestnáctiletý mladík

⁵¹ <http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/11/40/lang,czech/> [2008-05-18] [on-line] [cit. 2011-05-11]

⁵² <http://www.hoax.cz/cze/> [on-line] [cit. 2012-04-12]

⁵³ <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/> [on-line] [cit. 2012-04-12]

vysvětloval příčiny následovně: „*Když vidíte v parku sedět někoho, kdo vypadá hodně hloupě, tak prostě běžte k němu a rychle ho vyřídíte. Je to prostě zábava!*“⁵⁴

Problémem je, že se happy slapping rychle šíří a objevil se už v mnoha zemích. Z Anglie se rozšířil do Francie, Itálie, Španělska, Německa, Irska, Dánska, Švédska i Švýcarska. Tyto země proto začaly pracovat na legislativních opatřeních, která by před tímto činem chránila. Některé země zakázaly používání mobilních telefonů ve výuce, na novozélandských školních sítích byly nainstalovány speciální filtry, které brání ukládání jakéhokoli videa apod. Kvůli rychlému rozšiřování happy slappingu založil umělec Rosario Caltabiano hnutí proti tomuto druhu násilí. Anglické internetové stránky tohoto hnutí je možné nalézt na <http://www.anti-slapping.net/en/what_is_anti-slapping.php>.⁵⁵

3.5 Jak kyberšikaně předcházet

Obětí kyberšikan se může stát každý a důvody mohou být různé. Příčiny můžeme nacházet podobné jako u klasické šikany. Bourcet a Gravillonová (2006) uvádějí, že příčinou může být obyčejná náhoda nebo smůla, protože se třeba jen podobáme osobě, kterou agresor nesnáší. Důvodem k agresí může být také tmavší pleť nebo rasový původ oběti.⁵⁶ Já bych výčet rozšířila o typickou lidskou vlastnost, kterou je závist. Závist také bývá příčinou mnohého zla. Proč je hezčí než já? Proč nemám také takové věci? Proč nejsem také tak úspěšný/á? Otázky tohoto typu trápí hodně dětí a dospívajících. Někdo z lidí s těmito myšlenkami pak může využít ICT k tomu, aby potrápil tuto krásnou a úspěšnou bytost. Našly by se určitě i další příčiny, proč se někdo stal obětí šikany nebo kyberšikany, protože důvodů je spousta.

V situaci, kdy k šikaně dojde, si pak rodiče kladou otázku: „Proč zrovna moje dítě?“ a snaží se pravý důvod vypátrat. Učitelé zase chtějí vědět, proč zrovna v jejich třídě došlo k něčemu takovému. Pak přichází pocity viny, ale i výčitky směrem k dítěti. Důvody kyberšikany nalézt je dobré, ale není to jednoduché. Důležitou otázkou, kterou by se měli jak rodiče tak vyučující zabývat je, jak se před kyberšikanou chránit a jestli to vůbec lze.

⁵⁴ <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/> [on-line] [cit. 2012-04-12]

⁵⁵ Redakce e-bezpečí. *Má happy slapping své hranice?* [2009-07-01] [on-line] [cit. 2012-04-12]. Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/25-88>

⁵⁶ Srovnej: BOURCET, Stéphane, GRAVILLONOVÁ, Isabelle. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. Praha: Albatros 2006, s. 20, ISBN 80-00-01552-8.

Veronika Krejčí (2010) uvádí ve své studii, že 100% ochrana před kyberšikanou bohužel neexistuje, riziko můžeme pouze snížit, pokud budeme dodržovat určitá pravidla.

V roli rodičů a učitelů bychom se tedy měli v první řadě zaměřit na prevenci. U kyberšikany to znamená především to, že nebudeme zbytečně riskovat. Jak jsem uvedla v kapitole 3.2., naše chování ve virtuálním světě je riskantní. *„Zatímco v reálném životě si již od dětství pěstujeme obranné mechanismy v podobě zábran, studu atd. a před různými nástrahami jsme opakovaně varováni rodiči, učiteli, někdy i médii (např. komunikace s neznámými lidmi), informovanost o virtuálních rizicích je minimální (často se omezuje pouze na ochranu počítače před viry).“*⁵⁷

Základními pravidly, se kterými by se žáci měli třeba právě při výuce mediální výchovy seznámit, jsou formulovány v Desateru bezpečného internetu. Toto desatero lze nalézt v několika verzích s mírnými obměnami na různých webových stránkách.

Desatero bezpečného internetu pro děti⁵⁸

1. Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem.
2. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.
3. Udržuj hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
4. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.
5. Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
6. Pokud naraziš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
7. Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
8. Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
9. Nevěř žádné informaci, kterou na Internetu získáš.
10. Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

Myslím, že v případě, že žáci budou dodržovat takovéto zásady, mohou předejít mnoha problémům a ušetřit si řadu nepříjemných situací.

⁵⁷ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 7, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2012-04-11]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

⁵⁸ <http://napoveda.seznam.cz/cz/Desatero.html> [on-line] [cit. 2012-04-11]

Seznámení s pravidly bezpečného internetu ve škole i doma je základní věc, kterou by měli vyučující a rodiče pro své děti udělat. Navíc by si měli děti hlavně všimnout a stát při nich v okamžicích, kdy je nejvíce potřebují. Včasný a správný zásah může mnohé zachránit. David Čáp apeluje na rodiče i vyučující: „*Všimněte si toho, jak se děti doma i ve škole cítí, o čem mluví, a snažte se jim pomoci, když se na vás obrátí. Bezpečné klima ve škole je ten nejlepší způsob, jak předcházet šikaně i kyberšikaně.*“⁵⁹

3.6 Skutečné případy kyberšikany

O tom, že se o kyberšikaně pouze nehovoří, svědčí skutečné případy. V této kapitole zmíním některé vybrané případy ze světa i z České republiky. Případů více či méně závažných je celá řada, uvedu zde jen ty, které mě zaujaly nejvíce a které dle mého názoru získaly největší vřelost.

a. Světové kauzy

Asi nejznámějším případem kyberšikany je příběh studenta Ghyslaina Razy z Kanady. Tento případ nese název „Star Wars kid“. Tehdy patnáctiletý mladík totiž na svém videu předváděl bojovou scénu, kterou ztvárňovala postava Dartha Maula z Hvězdných válek (Star Wars). Vzhledem k tomu, že tato nahrávka působí značně komicky, sklidila poté, co se dostala do rukou spolužáků a byla uveřejněna na internetu, nevídaný úspěch. Začaly vznikat různé parodie, mutace a fotomontáže nahrávky. Počet jejich zhlédnutí lámal rekordy. Ghyslain Raza se dokonce objevil na poštovní známce. Pro mladíka však byla tato nečekaná popularita velkou ránou a utrpěl těžký psychický otřes. Nepovedená nahrávka zdůrazňovala jeho nadváhu a neohrabanost. Tato kauza měla i soudní dohru, ale nakonec vše skončilo mimosoudním vyrovnáním.⁶⁰

Patrick Ryan Halligan byl americký teenager, kterého šikanovali jeho spolužáci jak v reálném životě, tak i v kyberprostoru. Následkem bylo, že ve věku třinácti let spáchal sebevraždu. Podle svých rodičů to byl srdečný chlapec, který se však od svých vrstevníků lišil tím, že se u něj po nástupu do školy začaly projevovat vývojové potíže s řečí a motorikou. To, že svým spolužákům ve škole nestačí a posmívají se mu, ho velmi trápilo. Dokonce v 5. Třídě navštěvoval terapeutická sezení, která byla vzhledem k zlepšení

⁵⁹ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 18, ISBN 978-80-7367-984-2.

⁶⁰ Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 21-27, ISBN 978-80-254-7791-5. [on-line] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

ukončena. Psychická šikana však pokračovala a postupem času spolužáci k šikaně využili i kyberprostoru. Chlapec nechtěl chodit do školy a trápil se, nikdo z okolí však nevyhodnotil situaci jako tolik závažnou, že by bylo nutné nějak radikálně zasáhnout. Trápení tedy chlapec ukončil sám. Jeho otec se rozhodl využít vlastní bolestnou zkušenost v pomoci jiným a snaží se o zvýšení povědomí o rizicích kyberšikany a sebevraždách mladistvých.⁶¹

Jméno Anny Halman je spojeno s případem kyberšikany, který je označován jako nejtragičtější v kontinentální Evropě. Čtrnáctiletá studentka gymnázia spáchala sebevraždu poté, co byla před zraky svých spolužáků vystavena šikaně a kyberšikaně. Spolužáci ji osahávali, strhávali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují. Jeden ze studentů vše nahrál na mobilní telefon a záznam byl později umístěn na internet. Zdaleka se nejednalo o jediný útok, útočníci ji napadali pravidelně od doby, kdy s jedním z nich odmítla chodit. Podle kamarádek měla z chlapců panický strach, proto také útoky neoznámila. Vedení školy předešlé útoky také nijak neřešilo, přestože o nich bylo informováno od dalších studentek. Tento případ měl soudní dohru a vzbudil velký zájem. Na jedné straně byli lidé protestující proti výrokům soudu, kteří označovali chování chlapců za klukovinu, kdy Anna prý neunesla „běžnou legraci“, a na druhé straně názory odborníků, podle kterých Anna tyto útoky prožívala jako skutečné znásilnění. Po zhlédnutí videa pořízeného chlapci však většina lidí změnila názor a dala za pravdu odborníkům. Konečné výsledky soudu však dosud nebyly medializovány.⁶²

b. Kyberšikana v České republice

V České republice zatím není znám případ kyberšikany, který by skončil sebevraždou, ale množství uživatelů internetu stoupá a stále častěji slýcháme o konkrétních událostech, kterých stále přibývá. Podle průzkumu projektu Minimalizace šikany z půlroku 2009 je celkový podíl dětí, které přišly do styku s některou formou kyberšikany či obtěžování na internetu, 10%.⁶³ Projekt E-bezpečí hovoří o téměř polovině dětí, které přišly do styku s kyberšikanou.⁶⁴ Průzkumy byly prováděny u odlišných skupin dětí, proto je těžké je srovnávat.

⁶¹ Srovnej tamtéž s. 28-30

⁶² Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 36-38, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

⁶³ Srovnej: *Výzkum-kyberšikana-2010*. [on-line] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.minimalizacesikany.cz/aktivity-projektu>

⁶⁴ Srovnej: ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 12, ISBN 978-80-7367-984-2.

Příkladem kyberšikany V České republice může být událost z jedné moravské školy, kdy žáci Lucka a Marek museli snášet výhrůžky a vulgární nadávky na Facebooku. Pro Lucku vše začalo tím, že se zastala svého dlouhodobě šikanovaného spolužáka Marka. Lucie dovedla Marka i k výchovné poradkyni, která však řešila nahlášené ubližování na chodbě zcela nevhodným způsobem – společně se všemi zúčastněnými, s Markem i agresory a celé šetření trvalo asi pět minut. Po této události se nenávist plně obrátila proti Lucii, která musela čelit různým nadávkám, musela snášet píchání kružítkem a bouchání do zad. Nakonec vytvořili spolužáci na Facebooku stránku s Lucčíným portrétem, kde nadávali jí i její matce. Lucčina matka o tom informovala vedení školy, ale to na dané oznámení nereagovalo, proto se matka obrátila na Policii ČR a na média. Následným vyšetřováním se zjistilo, že se nejedná o žert, ale byla zjištěna šikana vůči Markovi, která začala hned na adaptačním kurzu na začátku roku a míra brutality se zvyšovala. Nakonec ze třídy odešel jeden z agresorů na jinou školu, Marek přestoupil do paralelní třídy a Lucka také změnila základní školu. Škola nakonec přistoupila na výchovná opatření, ale podle názoru odborníků by nemělo docházet k tomu, aby odcházeli nevinní, takže dané řešení nebylo ideální.⁶⁵

Častým případem je nahrávání fyzických napadání na mobilní telefon a následné umístění na internetu. Krejčí ve své studii zmiňuje případy z Moravské Třebové, Velké nad Veličkou nebo třeba Mariánských Lázní. Ve Velké nad Veličkou žák 9. ročníku brutálně napadl mladšího spolužáka. Kopal jej, fackoval, mlátil pěstí do obličeje a ponižoval. Desítky přihlížejících žáků agresora povzbuzovaly a jeden z nich dokonce scénu nahrával na video. Nahrávka byla publikována na serveru YouTube.com, kde ji shlédlo přes 700 uživatelů. V Mariánských Lázních byl zase čtrnáctiletý žák osmé třídy napaden jiným žákem a další žák vše nahrával na mobilní telefon. V Moravské Třebové byl třináctiletý chlapec opakovaně napadán jak slovně, tak fyzicky. Tyto útoky se stupňovaly, až přerostly v zesměšňování velmi vulgárními výrazy a opakované fyzické napadání nejen ve škole, ale i mimo ni. Nakonec chlapce ve třídě připoutali izolační páskou k židli, pak jej povalili na zem a naznačovali, že mu šlápnou na hlavu. Celé jednání si útočníci prostřednictvím mobilního telefonu nahrávali.⁶⁶

⁶⁵ Srovnej: ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, s. 22-23, ISBN 978-80-7367-984-2.

⁶⁶ Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 44, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

V takovýchto případech se jedná o obdobnou činnost jako je happy slapping. Rozdíl je jen v tom, že oběť není náhodná, ale jedná se o cílené ponižování a nahrávání konkrétní osoby.

První případ z České republiky, který jsem uvedla, dále ukazuje, že stále existují školy a výchovní poradci, kteří nevědí, jak s šikanou a kyberšikanou zacházet. Osvětu by tak, zdá se, potřebovali nejen žáci, ale i někteří učitelé a rodiče.

3.7 Jak se bránit a kde hledat pomoc

Poslední věcí, kterou by měli žáci znát a seznámit se s ní při výuce mediální výchovy, je postup, který by měli zvolit v případě, že se stanou obětí kyberšikan. Nikdo se určitě nechce vzdát služeb ICT, tudíž jsme v ohrožení všichni, neboť jak napsala Krejčí, 100% ochrana před kyberšikanou neexistuje a riziko je všudypřítomné. Reakce na kyberšikanu mohou být různé, někdo může dělat „mrtvého brouka“ a nereagovat vůbec, někdo se může snažit oplácet stejnou mincí a začít útočit. Jaká reakce je lepší a jak bychom měli postupovat nejlépe?

Krejčí uvádí čtyři kroky, které by měly útočníka odradit od dalšího napadání, snížit intenzitu útoku a jeho dopad. Ve třech krocích se shoduje s pravidly uvedenými v příručce pro učitele „Kyberšikana a její prevence“.

Mezi správné kroky podle Krejčí patří:

- A. UKONČENÍ KOMUNIKACE: To, že nebudeme reagovat na útoky, nebudeme vyhrožovat ani se mstít, je cestou k vítězství nad agresorem. Útočník svou námahu vzdá, když zjistí, že nemá žádnou odezvu. Podle Krejčí však pro oběť není vůbec jednoduché takovou komunikaci ukončit, protože v sobě máme hluboko zakořeněnou potřebu bránit se. Autoři příručky „Kyberšikana a její prevence“ varují: „*Čím více se šikanovaný snaží vyjednávat, vysvětlovat, uvádět věci na pravou míru, tím více bohužel provokuje útočníka k dalším výpadům.*“⁶⁷ Nejlepším způsobem obrany tedy není útok, jak se říká, ale mlčení.
- B. BLOKOVÁNÍ ÚTOČNÍKA: Znepříjemnit počínání útočníka lze také blokováním přístupu k našemu účtu nebo telefonnímu číslu. Můžeme ho také nahlásit poskytovateli služby. Útočník však snadno může měnit virtuální identitu, takže se nejedná o definitivní řešení, pouze o znesnadnění činnosti.
- C. IDENTIFIKACE ÚTOČNÍKA: Tento postup by neměl být v rozporu s bodem č. 1. Informace bychom neměli zjišťovat přímo od útočníka, protože by nám stejně nic neřekl. Můžeme zkusit pátrat např. v útočnickově profilu na sociální síti a zjistit něco o jeho přátelích, což by nám mohlo napovědět.

⁶⁷ *Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele)* Plzeň: Dragon Press 2009, s. 44, ISBN 978-80-86961-78-1. [online] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

D. OZNÁMENÍ ÚTOKU: Další zásadou je, že bychom se v případě útoku měli někomu svěřit a neměli bychom zůstat na problém sami. Blízcí lidé nebudou na incidentu tolik zainteresováni a pomohou řešit situaci s chladnou hlavou. Děti by se měly svěřit dospělému člověku, který by jim měl pomoci řešit problém s větším nadhledem.⁶⁸

Příručka „Kyberšikana a její prevence“ uvádí jako důležité kroky při obraně před kyberútoky shodně s Krejčí ukončení komunikace, blokování útočníka a oznámení útoku. Navíc ještě oběti nabádá:

E. UCHOVEJTE DŮKAZY: Uchovávání důkazů v podobě SMS zpráv, e-mailů nebo odkazů na stránky s nebezpečným obsahem je nezbytné pro účely vyšetřování. Na základě těchto důkazů může být vyšetřování zahájeno.

F. VYHLEDEJTE POMOC PSYCHOLOGA, ZAMĚŘTE SE NA TRÉNINK ASERTIVITY⁶⁹

Snad ve všech studiích zabývajících se kyberšikanou se setkáváme s radami pro okolí a přihlížející, především pro rodiče, vyučující, spolužáky a blízké kamarády oběti. Tyto rady se většinou shodují v tom, že bychom neměli být nevšimaví a v případě, že víme o kyberšikaně někoho z okolí, měli bychom to nahlásit. Měli bychom dát najevo, že toto jednání je špatné a zamezit tak dalšímu stupňování šikany a rozšiřování na další oběti. Měli bychom oběť podpořit, poradit jí na koho se obrátit a nabídnout pomocnou ruku.

Pokud by oběť sama nevěděla, kam se obrátit s žádostí o pomoc a potřebovala by naše rady, měli bychom vědět, jaké možnosti se nabízí.

V případě, že bychom chtěli nahlásit nebezpečný obsah na internetu, tak máme k dispozici Červené tlačítko nebo Horkou linku. Horká linka přijímá hlášení o nevhodném a nezákonném obsahu na internetu včetně výzev k násilí a nenávisti, rasisticky laděných a xenofobních obsahů a mnohé další. Červené tlačítko je softwarový nástroj pro nahlášení nelegálního obsahu. Uživatelé si ho snadno nainstalují sami, stačí pouze zajít na webové

⁶⁸ Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 48, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2012-04-14]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

⁶⁹ Srovnej: *Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele)* Plzeň: Dragon Press 2009, s. 45, ISBN 978-80-86961-78-1. [online] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

stránky <http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz/stahni-cervene-tlacitko> a přečíst si jednoduché pokyny.

S žádostí o pomoc se pak můžeme obrátit např. na Linku bezpečí nebo Rodičovskou linku. Pomoci by měla umět i Policie České republiky.

Linka bezpečí zřídila Linku bezpečí ONLINE (Internet Helpline), která funguje od roku 2007. Jejím cílem je poskytovat dětem a dospívajícím první pomoc první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem. Jedná se především o případy, kdy děti pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her nebo když jsou obtěžovány prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií.⁷⁰

Důležité a zajímavé informace je možné získat také na webových stránkách projektu E-bezpečí, který se snaží identifikovat a analyzovat nebezpečné komunikační praktiky vázané na elektronickou komunikaci.⁷¹

⁷⁰ Srovnej: *Pomoc online*. [online]. [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW: <http://www.pomoconline.cz/o-projektu>

⁷¹ Srovnej: KOPECKÝ, Kamil. *E-Bezpečí. O projektu*. [online]. [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/15/60/lang.czech/>

4. Kyberšikana ve vyučování. Praktické ukázky vyučovacích hodin

Vzhledem k tomu, že řada učitelů tápe, jak kyberšikana a problematiku bezpečného internetu zařadit do vyučování, pokusila jsem se zpracovat konkrétní vyučovací hodiny. Tyto hodiny jsou určeny do výuky průřezového tématu mediální výchova. Hodiny jsem zpracovala ve spolupráci s Mgr. Františkem Rozumem ze základní školy Dukelská 11 v Českých Budějovicích. Na této základní škole mediální výchova probíhá vždy jednou za půl roku v rámci projektových dnů. Pan Mgr. Rozum mi umožnil, abych si vyzkoušela, jak tyto hodiny fungují v praxi, a tak jsem v červnu 2011 tyto hodiny odučila. Ke každé vyučovací jednotce se proto pokusím shrnout vlastní zkušenosti a zážitky z průběhu vyučování.

S ohledem na průběh výuky mediální výchovy na Základní škole Dukelská 11 jsem vytvořila šest vyučovacích hodin s časovou dotací čtyřicet pět minut, neboť mediální výchova probíhala ve dvou dnech po šesti vyučovacích hodinách. Žáci byli rozděleni do skupin přibližně po patnácti lidech. S kyberšikanou se měli seznamovat žáci sedmých tříd. Jeden projektový den byl určen kyberšikaně a ve druhém dni se žáci sedmých tříd věnovali pokračování v mediální výchově tak, jak je zpracována v metodice a pracovním sešitě s názvem „Médiím rozumíme“, pod kterou je jako editor podepsán pan Mgr. František Rozum a na základě které mediální výchova na Základní škole Dukelská 11 probíhá. Hodiny jsem si tak mohla vyzkoušet ve spolupráci se dvěma skupinami žáků dva dny za sebou a je nutno podotknout, že každá skupina byla úplně jiná a jinak spolupracovala.

Vyučovací hodiny jsem zpracovávala s konkrétními cíli. Stanovit si cíl před začátkem výuky a ještě dříve než si začnu hodinu sestavovat, považuji za nejdůležitější krok. Na začátku každé vyučovací jednotky jsou proto vypsány konkrétní cíle, kterých jsem chtěla danými aktivitami dosáhnout. Pokusím se uvést jejich zhodnocení s ohledem na to, do jaké míry se podařilo vytčené cíle naplnit. Zajímaly mě i reakce a názory dětí na průběh výuky a zvolené aktivity, proto jsem vytvořila formulář pro zpětnou vazbu, kde jsem získala potřebné odpovědi. Evaluace každé vyučovací hodiny se objeví vždy na závěr za metodickými pokyny

V případě kyberšikany je cílem výuky především formování postojů a hodnot dětí. To znamená, že by měly správně vyhodnotit, co je dobré a špatné a rozpoznat, kde končí

legrace a začíná kyberšikana. V ideálním případě bych chtěla dosáhnout také toho, aby si žáci více chránili své soukromí a měli větší respekt z nástrah, které nám nová média připravují.

4.1 První hodina: Nikdy nevíš, kdo je na druhé straně!⁷²

Počet dětí ve skupině: 15

Věk: 12-13 let (7. třída základní školy)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák si uvědomí rizika spojená s užíváním síťových médií.
2. Žák vyhodnotí své „chování online“.
3. Žák se zamyslí nad výhodami a nevýhodami „online komunikace.“

Pomůcky: tužka, papír, samolepky, kam si žáci napíší jména a nalepí na svetr (budou mít po dobu všech šesti lekcí), 2 počítače, dataprojektor

Instrukce pro vyučujícího před začátkem výuky:

Vyučující zajistí příchod „tajemného hosta“ do budovy školy tak, aby ho žáci neměli možnost před začátkem výuky spatřit. Dále v učebně, kde bude probíhat výuka, zajistí plentu, za kterou se „tajemný host“ schová. Žáci budou komunikovat s „tajemným hostem“ přes počítač, proto je nutné připravit zapojení všech potřebných strojů (počítače a projekce přes dataprojektor).

Vyučující na začátku nevyzradí téma celého šestihodinového bloku (kyberšikana), aby úvodní hodina neztratila smysl!!

⁷² Srovnej: *Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele)* Plzeň: Dragon Press 2009, s. 66 – 67, ISBN 978-80-86961-78-1. [online]. [cit. 2011-06- 01]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

Fáze:

I. Kolektivní práce - Brainstorming (5 min)

Které informace Tě obvykle lákají zjistit o neznámé osobě??

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující napíše na tabuli do bubliny slovo „NEZNÁMÝ“ a k bublině zapisuje všechny nápady žáků. Vyzve žáky, aby se hlásili, nepřekřikovali a hovořil vždy jeden.

II. Samostatná práce (5 min) – TVORBA DOTAZNÍKU

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující dá žákům 5 minut čas na to, aby si na základě bodů napsaných na tabuli sestavili vlastní dotazník k tomu, co by je zajímalo na neznámé osobě.

III. Skupinová práce (15 min) – POZNEJ, KDO SE SKRÝVÁ ZA PLENTOU!

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující se snaží navodit atmosféru, že se jedná o soutěž, aby žáci hned zpočátku nepochopili, co je smyslem této aktivity.

Vyučující má připravenou odměnu v podobě nějakých bonbonů pro nejbystřejší žáky, kteří jako první pochopí, že „tajemný host“ není tou osobou, která se nám představuje. Až žáci vyčerpají své otázky, vyzve „tajemného hosta“ aby předstoupil před třídu a představil se.

Instrukce pro žáky:

Nyní si zahrajeme soutěž „Poznej, kdo se skrývá za plentou!“

Pokus se o osobě, které se skrývá za plentou, zjistit co nejvíce informací, a pak následně uhodnout, o koho se jedná. Kdo to uhodne první, získá odměnu.

Můžete se formou chatu ptát na různé otázky, které vám napoví, kdo by to mohl být. Jmenujte si za celou třídu jednoho zástupce, který bude psát otázky, na kterých se shodnete. Na jméno se neptejte, neboť to máte uhodnout!

Ptejte se do té doby, dokud nevyčerpáte všechny své otázky, popř. neuhodnete, o koho se jedná.

Instrukce pro „tajemného hosta“:

„Tajemný host“(muž) je po dobu prvních dvou aktivit schovaný v tichosti za plentou, zapojí se až u třetí aktivity, kdy formou chatu odpovídá na otázky žáků, na které je předem připravený. Záměrně píše lživé odpovědi, má připravený fiktivní životopis a fotografii ženy.

FIKTIVNÍ ŽIVOTOPIS „TAJEMNÉHO HOSTA“:

Jméno:	Petra
Věk:	15
Barva očí:	Modrá
Barva vlasů:	Blond
Výška:	162cm
Vzdělání:	žákyně 9. Třídy
Další vzdělávání:	Střední zdravotnická škola
Koníčky a záliby:	plavání, jízda na kole a na in-line bruslích
Fotografie:	 Obr. 2 ⁷³

IV. Práce v kruhu (18 min) – DISKUSE A VYHODNOCENÍ

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující vyzve žáky, aby se posadili do kruhu tak, aby na sebe všichni viděli.

Otázky k diskusi:

Překvapilo vás, že hostem byl nakonec někdo jiný nebo jste to očekávali?

Jak jste se při odtajnění hostovy identity cítili?

Je pro nás obtížnější než v reálném životě vědět s kým mluvíme online? Proč?

⁷³ Dostupný z WWW: <http://giojibsobrazky.blog.cz/rubrika/moje-vymyslene-postavi-z-harryho-pottera-a-letopisy-narnie> [2008-10-26] [online]. [cit. 2011-06- 01].

Stalo se vám někdy, že jste hovořili s někým online a zjistili jste, že vám zatajuje svoji skutečnou identitu? Jaké to bylo? Jste nebo byli jste někdy v online kontaktu s člověkem, kterého v reálném životě neznáte (neznali jste)? Jak se tento člověk choval?

V čem je takováto komunikace nebezpečná?

Co je možné udělat pro to, abychom zůstali v bezpečí?

Co byste teď dělali jinak, až budete online?

Jaké jsou výhody a nevýhody online komunikace a vztahů?

V. Shrnutí (2 min)

Internet je pro nás v současné době nezbytnou součástí života. Málokdo si už dokáže představit život bez něj, neboť je obrovskou studnicí vědomostí a zábavy.

Prostřednictvím internetu na nás však může číhat mnoho nebezpečí.

Nebezpečný není internet jako takový, ale lidé, kteří internetu zneužívají pro svůj vlastní prospěch a to ať už finanční nebo prostě jen pro zvýšení svého sebevědomí. Velkou nevýhodou je, že velmi obtížně zjišťujeme, s kým máme tu čest a je velmi snadné těmto lidem zneužívajícím internet naletět.

Abychom se s touto problematikou blíže seznámili, budeme se v následujících hodinách zabývat tématem kyberšikany.

4.1.1 Popis a hodnocení průběhu první hodiny

K této vyučovací hodině jsem přistupovala na jedné straně s velkým očekáváním a na straně druhé s obavami, zda žáci okamžitě nepochopí, co je cílem této činnosti a neztratí se tak její smysl hned na začátku. O to větší a příjemnější pro mě bylo překvapení, že se žáci zhostili úkolu s nadšením a pojali ho zcela vážně. Kladli většinou takové otázky, na které byl tajemný host připraven a když ne, tak dokázal hbitě zareagovat. Žáci si mysleli, že se za plentou skutečně skrývá žákyně deváté třídy a snažili se odhalit její totožnost. Teprve po odeslání fotografie si uvědomili, že nikdo takový na škole není a že tajemný host uvádí mylné informace. Poté už tipovali některého ze svých vyučujících, ale to, že by to mohl být úplně cizí člověk, je nenapadlo. Ostatně tajemného hosta neměl šanci nikdo zahlédnout, neboť se podařilo zavést ho do třídy brzy ráno před začátkem výuky.

Velice kladně hodnotím, že se podařilo dosáhnout momentu překvapení. Po odhalení došlo k přirozené vlně zvědavosti a řadě otázek na hosta, které jim zodpověděl a poté třídu opustil. Nastal tak vhodný prostor pro diskusi a sdělení pocitů dětí. V odpovědích na mé otázky se shodli v tom, že nejprve netušili, že by za plentou mohl být někdo jiný, uvědomili si to až po odeslání fotografie. Dále pro žáky nebylo příjemné, že nevědí, s kým hovoří. Důvody, proč je pro nás obtížné s někým hovořit online, dokázali správně vyhodnotit a jako argument např. uvedli, že lidé mohou skrývat svoji pravou identitu. V dané skupině nikdo nevěděl o tom, že by hovořil s někým online, kdo si svoji identitu změnil, ale znali případy mezi svými kamarády. Možnosti zneužití osobních údajů si žáci uvědomovali už před začátkem výuky. Způsob ochrany a prevence před takovými lidmi jim však nebyl znám. V online komunikaci spatřovali spíše výhody rychlé komunikace s přáteli a snadný zisk informací. V návaznosti na úvodní aktivitu pak také uvedli jako nevýhodu, že k internetu mají přístup různí lidé, kteří by jim mohli chtít nějakým způsobem ublížit a zneužít je. Z odpovědí však vyplynulo, že žádné velké obavy nemají a své soukromí nijak zvlášť nechrání.

Ze zpětných vazeb jsem bohužel nezískala žádnou reakci k této úvodní hodině. Osobně ji však hodnotím kladně. Z mého pohledu došlo k naplnění všech tří na začátku výuky stanovených cílů. Žáci se zamysleli nad riziky, které jim „online komunikace“ přináší, vyhodnotili výhody a nevýhody virtuální komunikace a vyjádřili se ke svému „chování online“.

4.2 Druhá hodina: Kyberšikana má mnoho podob.

Počet dětí ve skupině: 15

Věk: 12-13 let (7: třída)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák porozumí termínu kyberšikana.
2. Žák pojmenuje různé typy kyberšikany.
3. Žák procvičí manuální zručnost a kreativitu.

Pomůcky: puzzle s textem a obrázky, spoty s jednotlivými druhy kyberšikany

Fáze:

I. Kolektivní práce – Brainstorming (10 min)

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující napíše na tabuli slovo kyberšikana a žáci budou říkat veškeré věci, které je k tomuto pojmu napadnou. Vyučující vyzve žáky, aby se hlásili, nepřekřikovali a hovořil vždy jeden, všechny jejich nápady zapíše na tabuli.

Až žáci vyčerpají všechny své nápady, vyzve je vyučující, aby se pokusili kyberšikana vlastními slovy definovat. Poté výsledky brainstormingu porovná s oficiální definicí.

Oficiální definice kyberšikany:

„Termínem kyberšikana (cyberbullying) označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí

*mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.*⁷⁴

II. Skupinová práce (35 min) – SEZNÁMENÍ S DRUHY KYBERŠIKANY

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující připraví obálku s barevnými lístečky podle počtu žáků a jejich pomocí rozdělí žáky do 5 skupin (stejně barvy k sobě). Každé skupině přidělí jednu obálku s puzzle. Poté, co žáci odprezentují svou část, pustí k dané problematice spot, který zábavnou formou varuje před konkrétním druhem kyberšikany. (Pouze k Happy slappingu podobné video zatím není.)

Instrukce pro žáky:

Vaším úkolem je poskládat obrázek. Až bude obrázek složený, pokuste se ho obrátit na druhou stranu, kde je text, který pojednává o určitém druhu kyberšikany. Dobře jej pročtěte a připravte jeho krátkou prezentaci pro své spolužáky

⁷⁴ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 3, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

Obrázky s textem:

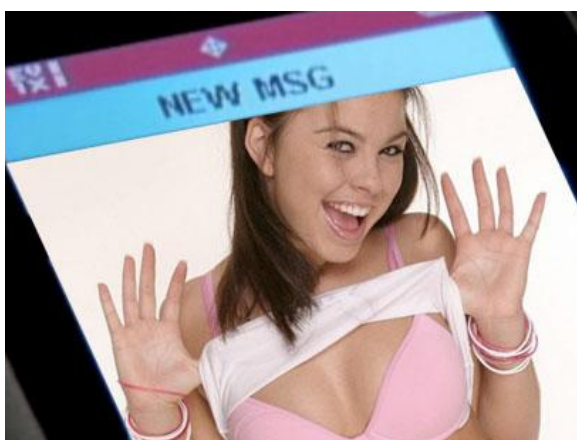
A. Kybergrooming

„Kybergrooming je termín, který označuje chování uživatelů internetu, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je nezletilou/zletilou oběť pohlavně zneužít.“⁷⁵

Obr. 3: Dostupný z WWW: <http://www.icm.cz/oblasti/socialne-patologicke-jevy> [2009-04-28] [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Sexting

„Slovo sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování = elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem.“⁷⁶

Mnozí si vůbec neuvědomují, že se jedná o šíření pornografie a že se jedná o trestnou činnost.

Obr. 4: Dostupný z WWW: <http://collegecandy.com/2008/12/10/sexting-the-hottest-thing-since-phone-sex/> [2008-12-10] [on-line] [cit. 2011-06-03].

⁷⁵ Redakce E-bezpečí. *Kybergrooming*. [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/6/lang.czech/>

⁷⁶ BURÝŠKOVÁ, Lenka. *Víte co je kyberšikana?* [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>

C. Kyberstalking

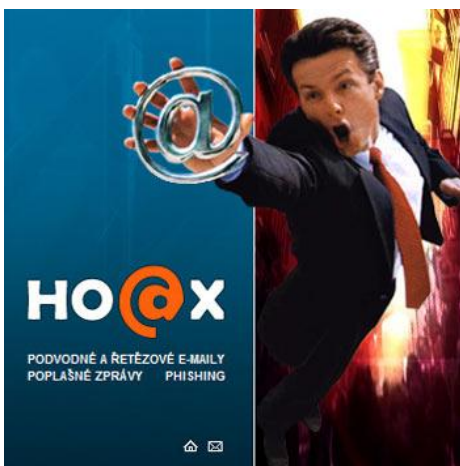

Tímto termínem bývá označováno opakované a stupňované vyhrožování pomocí informačních a komunikačních technologií, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Oběť obvykle bývá bombardována SMS zprávami, e-maily či telefonáty, které jí znepríjemňují život. „*Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou celebrity, ex-partneři, politici,*

zhrzení v lásce apod.“⁷⁷

Obr. 5: Dostupný z WWW: <http://www.bezpecny-net.estranky.cz/clanky/nebezpecne-komunikacni-praktiky/> [2009-12-20] [on-line] [cit. 2011-06-03].

D. Hoaxy

„*Anglické slovo HOAX [:houks:] v překladu znamená falešnou zprávu, mystifikaci, novinářskou kachnu, podvod, poplašnou zprávu, výmysl, žert či kanadský žertík. V počítačovém světě slovem HOAX nejčastěji označujeme poplašnou zprávu, která varuje před neexistujícím nebezpečím. Hoax většinou obsahuje i výzvu žádající další rozeslání hoaxu mezi přátele, příp. na co největší množství dalších adres, proto se někdy označuje také jako řetězový e-*

mail.“⁷⁸

Obr. 6: Dostupný z WWW: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2007020073> [2007-02-22] [on-line] [cit. 2011-06-03].

⁷⁷ Redakce E-bezpečí. *Co je to stalking a kyberstalking.* [2008 – 05-17] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/23/38/lang,czech/>

⁷⁸ Redakce E-bezpečí. *Co je HOAX?* [2008 – 05-18] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/11/40/lang,czech/>

E. Happy Slapping

„*Happy Slapping* je další z projevů kyberšikany. Jde o agresivní chování, kdy si agresor vybere náhodnou oběť a fyzicky ji napadne. Celý útok je natočen nebo vyfocen a záznamy jsou následně umístěny na internetu, kde je může vidět téměř každý. V médiích se již objevily zprávy o jednotlivých útocích, které často skončily tragicky.“⁷⁹

Obr. 7: Dostupný z WWW: <http://www.fotocommunity.de/pc/pc/display/19049331> [2009-10-28] [on-line] [cit. 2011-06-03].

Odkazy na zábavná videa:

Tato videa jsou dostupná na slovenském internetovém portálu www.ovce.sk, který byl měl plnit funkci světové osvěty v problematice bezpečného užívání síťových médií, používání mobilu a nových technologií.

A.Kybergrooming: <http://sk.sheeplive.eu/fairytales/zatajovany-kamarat> (3:05)

B.Sexting: <http://sk.sheeplive.eu/fairytales/bez-kozusteka> (3:05)

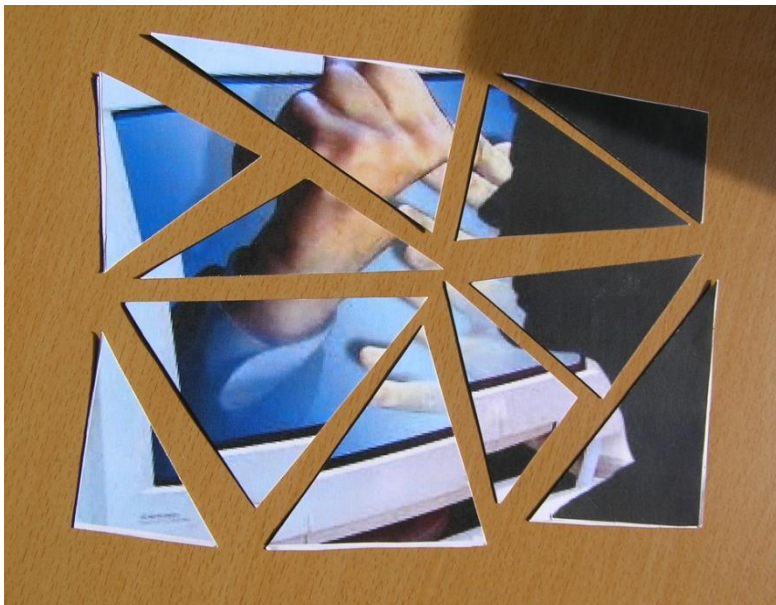
C.Kyberstalking: <http://sk.sheeplive.eu/fairytales/pomsta> (3:05)

D.Hoaxy: <http://sk.sheeplive.eu/fairytales/devatdesiatdevat> (3:05)

⁷⁹ Happy slapping. [2011-05-08] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Projevy%20kyber%C5%A1ikany>

Obr. 8: Obálky s puzzle (vlastní fotografie)

Obr. 9: Puzzle Kyberstalking (vlastní fotografie)

4.2.1 Popis a hodnocení průběhu druhé hodiny

V této hodině si žáci procvičili manuální zručnost tím, že ve skupině poskládali rozstříhané puzzle. Všechny skupiny byly poměrně rychlé a během pár minut byly s prací hotové. Seznámili své spolužáky s pojmy, které jim byly přiděleny a celá skupina tak získala povědomí o druzích kyberšikany

Hodina byla oživena videi z internetového portálu ovce.sk, takže byla pro žáky zábavná a objevilo se i pozitivní hodnocení ve zpětných vazbách od žáků. Někteří dokonce navrhovali zařazení většího množství podobných videí do výuky, což je pozitivní hodnocení spíše pro tvůrce těchto videí než pro mě. Já si ale myslím, že pro odlehčení tohoto vážného tématu bylo videí dostatek. Videi dopomohla k dotvoření představy o daných pojmech, aniž by byli žáci nuceni hodně přemýšlet.

Většina žáků hodnotila kladně, že se seznámili s projevy kyberšikany a často to uváděli jako nejvíce přínosné z celého šestihodinového bloku.

4.3 Třetí hodina: Nebud' kyberblbej, aneb DESATERO PROTI KYBERŠIKANĚ

Počet dětí ve skupině: 15

Věk: 12-13 let (7: třída)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák předchází problémům, které mohou vzniknout v souvislosti s užíváním síťových médií.

Pomůcky: kartičky s ukázkami různých podob kyberšikany, názvy druhů kyberšikany na kartičkách, desatero bezpečného chování na internetu, kartičky s obrázky k jednotlivým bodům z desatera bezpečného chování na internetu pro každého žáka

Fáze:

I. Samostatná práce (10 min) - OPAKOVÁNÍ

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující rozdá každému žaku obálku, ve které jsou kartičky s texty a názvy druhů kyberšikany. Nechá žákům potřebný čas, aby si mohli texty v klidu pročíst (8 min). Poté provede kontrolu, vyvolává žáky a ptá se (2 min).

Instrukce pro žáky:

Přiřaďte k dané situaci kartičku, která vystihuje o jaký typ kyberšikany se jedná.

<p>A. „Oficiálně z banky: Jakmile se ocitnete v situaci a musíte pod nátlakem vybrat peníze z bankovního automatu na požádání/přinucení násilníkem, zadejte svůj PIN opačně: to je od konce - např. máte-li 1234, tak zadáte 4321, automat vám peníze přesto vydá, ale též současně přivolá policii, která vám přijde na pomoc. Tato zpráva byla před nedávnem vysílaná v TV, protože málo lidí využívalo tuto skutečnost, protože o tom nevěděli. Přepošlete toto co nejvíce lidem.“⁸⁰</p>	<p>B. „Mirek (40) píše Hance (11) M: A co bys chtěla, abychom spolu dělali. Mazlení po netu třeba? H: A co je mazlení po netu? M: Mnoo, už ti trochu rostou prsa? H: Začínaj. ...Vorvaň Majce vysvětlí, jak se správně mazlit po netu a naléhá... M: Zkoušíš to? Jak ti to jde?.....“⁸¹</p>
<h2>Hoaxy</h2>	<h2>Kybergrooming</h2>
<p>C. „Andrea a Silvie byly nejlepší kamarádky. Když si Silvie našla jinou nejlepší kamarádku a s Andreou už se nechtěla bavit, Andrea se rozhodla, že se jí pomstí. Koupila si novou SIM kartu a každý večer od 22:00 do 23:00 hodin Silvii prozváněla na mobilní telefon. Každých 5 minut. Noční telefony budily nejen Silvii, ale také její rodiče, kteří na ni za to byli hodně naštvaní. Mysleli si, že si Silvie s někým tajně v noci volá a že jim o tom lže. Silvie z toho měla velké problémy. Když to rodičům nakonec vysvětlila, snažili se prozvánění zarazit. Protože se jim ale nepodařilo zjistit skutečnou totožnost útočnicka, Silvie nakonec musela požádat operátora, aby jí příchozí hovory z tohoto čísla zablokoval.“⁸²</p>	<p>D. „Dvojice mladíků si vyhlédla hochu čekajícího na autobusové zastávce. Jeden z nich k němu přiběhl a „vrazil“ mu facku. Druhý mladík celou situaci, včetně překvapené reakce hochu, nahrával na svůj mobilní telefon. Útočníci poté nahrávku zveřejnili na stránkách YouTube.“⁸³</p>

⁸⁰ V nouzi zadej pin opačně. [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.hoax.cz/hoax/v-nouzi-zadej-pin-opacne/>

⁸¹ Srovnej: Kybergrooming. [2011-05-08] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Projevy%20kyber%C5%A1ikany>

⁸² KREJČÍ, Veronika. *Kybersikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 20, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

Kyberstalking	Happy slapping
<p><i>E. „Jana se rozešla s Tomášem. V době, kdy spolu chodili, poslala Jana Tomášovi na mobil svou intimní fotografii. Po rozchodu se chtěl Tomáš Janě pomstít, a proto tuto fotografii zveřejnil na internetu. Jana byla následně vystavena posměchu lidí nejen ze svého okolí, ale díky rychlému rozšiřování fotografie v rámci internetu také úplně neznámých lidí.“⁸⁴</i></p>	
Sexting	

2. Skupinová práce (15 min) – TVORBA DESATERA

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující rozdělí žáky do 5 skupin pomocí barevných lístečků, které má připravené v obálce (stejně barvy k sobě). Rozdá žákům obálky s kartičkami, podle kterých se žáci pokusí sami zformulovat pravidla, kterých by se měli držet, aby se vyhnuli setkání s kyberšikanou.

⁸³ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 16, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

⁸⁴ Tamtéž s. 19.

I. Nedávej nikomu adresu ani telefon (nevíš, kdo se skrývá za obrazovkou).

Obr. 10:

A. Dostupný z WWW: <http://projekty.sosptu.cz/obk/adresy.html> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://www.skolasps.webovka.eu/Kontakt.html> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: <http://home.zcu.cz/~skolaweb/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

II. Zvol si správné heslo a nikomu ho nesděluj (ani kamarádovi).

Obr. 11:

A. Dostupný z WWW: <http://www.vydelekzreklam.cz/bezpecne-heslo.a201.html> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://www.irucz.ru/cz/zapomenute-heslo/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: <http://www.dvorek.eu/clanek/komunikace-aneb-drobet-toho-odborneho-a-vseobecneho> [on-line] [cit. 2011-06-03].

III. Pokud tě internetové stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, svěř se dospělému.

Obr. 12:

A. Dostupný z WWW: <http://collegecandy.com/2009/10/10/hannah-on-phone/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://www.bizeso.com/Help.aspx> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: http://www.zachranny-kruh.cz/rizikove_chovani/sikana-rady_detem.html [on-line] [cit. 2011-06-03].

IV. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní.

Obr. 13:

A. Dostupný z WWW: <http://collegecandy.com/2008/12/10/sexting-the-hottest-thing-since-phone-sex/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://home.zcu.cz/~terezad/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: <http://www.nadelmesisvobodu.cz/kouzelná-věta-nikdo-nesmi-byt-poskozen/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

V. Nevěř každé informaci, kterou na Internetu získáš.

Obr. 14:

A. Dostupný z WWW: <http://home.zcu.cz/~skolaweb/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://up-your-ups.com/tell-your-automotive-ad-agency-to-add-email-marketing-to-social-media> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: <http://www.bux.cz/knihy/108071-mas-proc-verit-edice-kassandra.html> [on-line] [cit. 2011-06-03].

VI. Pokud tě nějaký vzkaz nebo email vyděsí, okamžitě opusť webovou stránku.

Obr. 15:

A. Dostupný z WWW: <http://videotekaumravencu.blog.cz/1008/kybersikana> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: http://jenda9net.chytrak.cz/rychli_off_pc.html [on-line] [cit. 2011-06-03].

VII. Nezapomeň: opatrný internetový surfař je inteligentní surfař!

Obr. 16:

A. Dostupný z WWW: http://www.stockphotos.cz/image.php?img_id=11442045 [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: <http://rozmanite-vytvory.blog.cz/0912/pravidla-blogu-k-18-12-09> [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: http://www.stockphotos.cz/image.php?img_id=12810880&img_type=1 [on-line] [cit. 2011-06-03].

VIII. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární emaily a vzkazy.

Obr. 17:

A. Dostupný z WWW: <http://rozmanite-vytvory.blog.cz/0311/volani-sos> [on-line] [cit. 2011-06-03].

B. Dostupný z WWW: http://knihkupectvi.svecpetr.com/detail/_id90683-velky-slovník-sprostych-slov.php [on-line] [cit. 2011-06-03].

C. Dostupný z WWW: <http://80sfear.com/blog/dont-answer-phone-1980-aka-hollywood-strangler/> [on-line] [cit. 2011-06-03].

IX. Nedej šanci virům. Neotvírej zprávu, která přišla z neznámé adresy.

Obr. 18:

- A. Dostupný z WWW: <http://topnews.net.nz/content/28182-e-mail-virus-supplied-worldwide> [on-line] [cit. 2011-06-03].
- B. Dostupný z WWW: <http://bezpečnostní-tabulky.eu/1999ca-neotvirej-za-chodu-samolepici-folie-74x105mm.htm> [on-line] [cit. 2011-06-03].
- C. Dostupný z WWW: http://notebook.cz/clanky/ostatni/2004/nakazene_PC [on-line] [cit. 2011-06-03].

X. Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

Obr. 19: Práce žáků s desaterem (vlastní fotografie)

Instrukce pro žáky:

Při používání internetu nebo mobilního telefonu na nás číhá mnoho nebezpečí. Můžeme se mu lehce vyhnout, pokud budeme dodržovat určitá pravidla. Jak se tedy chovat, abychom pokud možno předešli setkání s kyberšikanou? Prohlédněte si obrázky a ve skupině se podle obrázků pokuste zformulovat pravidla, kterými by se všichni měli řídit. Společně si sestavte tzv. DESATERO PROTI KYBERŠIKANĚ.

3. Kolektivní práce (10 min) - SEZNÁMENÍ S DESATEREM

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující vyzve jednotlivé skupiny, aby přečetly své návrhy a doporučení a seznámí je s vlastní verzí k jednotlivým obrázkům. (Obrázky i doporučení v powerpointové prezentaci)

4. Skupinová práce (10 min) - OBHAJOBA

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující vyzve žáky, aby se pokusili své nápady a návrhy obhájit. Poté se každé skupiny zeptá na jedno z formulovaných pravidel.

Instrukce pro žáky:

Ke každému pravidlu napište, proč si myslíte, že je důležité jej respektovat.

4.3.1 Popis a zhodnocení průběhu třetí hodiny

Při první opakovací aktivitě žáci využili znalostí z předchozí vyučovací hodiny a až na výjimky dokázali přiřadit k dané situaci správný název.

Druhou aktivitu s tvorbou desatera jsem zvolila hlavně z toho důvodu, protože si myslím, že myšlenky a nápady, na které žáci přijdou sami a sami si je vymyslí, si v budoucnu pamatují nejlépe. Obrázky byly vytvořeny tak, aby co nejlépe napověděly. Všem skupinám se podařilo s obdobnými formulacemi desatero sestavit, ale byli nuceni delší dobu přemýšlet. Problémy činily obrázky pro pravidla „Nezapomeň: opatrný internetový surfař je inteligentní surfař!“ a „Nevěř každé informaci, kterou na Internetu získáš.“, jinak byla všechna pravidla bez problémů formulována.

V této hodině šlo především o to, aby se žáci seznámili s prevencí proti kyberšikaně, aby se naučili předcházet problémům, které mohou ve virtuálním prostoru nastat. Nejde však pouze o to pravidla znát, ale vědět, proč je důležité je dodržovat a umět si je obhájit. Při obhajobě tak žáci formulovali své myšlenky a snažili se přijít na to, co by mohlo nastat v případě, že se těmito pravidly nebudou řídit.

Obecně bych řekla, že jsou žáci na tento způsob práce zvyklí a že jim nečinil žádné potíže. Žádných negativních ohlasů se mi k této hodině nedostalo, naopak bylo navrhováno pro příště více obrázků. Myslím si, že daná hodina alespoň z části splnila cíl stanovený na začátku hodiny. Píšu z části, protože pokud se jedná o předcházení problémům, tak je to problematické a nemohu zaručit, že všichni žáci opravdu problémům předcházet budou a budou si dávat pozor. To by bylo příliš idealistické. Troufám si ale říct, že pochopili daná pravidla a na základě jejich obhajoby vědí, proč by je měli dodržovat.

4.4 Čtvrtá hodina: Kyberšikana tu byla, je a bude – seznamte se se skutečnými příběhy!!

Počet dětí ve skupině: 15

Věk: 12-13let (7. třída)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák porozumí projevům násilí na internetu a jeho důsledkům.
2. Žák se seznámí s konkrétními případy kyberšikany.
3. Žák se zamyslí nad vlastním chováním na internetu a nad jeho možnými důsledky.

Pomůcky: nahrávka „Star Wars kid“, vytištěné příběhy kyberšikany,

Fáze:

1. Kolektivní práce (2 min) – UKÁZKA VIDEOZÁZNAMU Z KAUZY STAR WARS KID

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující pustí žákům videozáznam, kvůli kterému se stal student střední školy Ghyslain Raza (*1988) celosvětově známý. Na tomto záznamu předvádí bojovou scénu z filmové ságy Hvězdné války (Star Wars).

Dostupné z WWW: <http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU> (1:49) [on-line]
[cit. 2011-06-03]

Instrukce pro žáky:

Zhlédněte následující videozáznam. S největší pravděpodobností se u něj zasmějete. Zkuste však zapřemýšlet, co byste s takovým videem udělali, když by vám ho poslal kamarád nebo jste ho objevili na sociální síti Facebook.

2. Práce v kruhu (5 min) – NÁSLEDNÁ DISKUSE

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující vyzve žáky, aby se posadili do kruhu tak, aby na sebe všichni viděli. Připraví si balonek (může být i kamínek), který dá do ruky tomu, kdo bude mluvit. Upozorní žáky, že mluví pouze ten, kdo má balonek v ruce, nepřekřikují se. Dále žáky vyzve, aby na otázku B (viz níže), odpověděli všichni.

Otázky k diskusi:

- A. Co si myslíte o následující ukázce? Připadá vám vtipná?
- B. Co byste dělali v případě, že byste toto video obdrželi od kamaráda?
- C. Sdíleli byste ho s ostatními přáteli? Proč ano, proč ne?

3. Samostatná práce (5 min) – SEZNÁMENÍ S CELÝM PŘÍBĚHEM STAR WARS KID

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nechá žáky sedět v kruhu, má připravený vtištěný celý příběh tohoto chlapce, který si každý sám v tichosti přečte.

Příběh Star Wars kid:

*„Ghyslain Raza je žák střední školy, který se stal od května 2003 celosvětově známým pod přezdívkou **Star Wars kid** (Kluk ze Star Wars). Popularitu mu přinesla amatérská videonahrávka z roku 2002, na níž se nepřilíš zdařile pokouší ztvárnit svou oblíbenou postavu z Hvězdných válek, Dartha Maula. Jeho spolužáci ji našli a v roce 2003 vyvěsili na internet pod jménem `Jackass_starwars_funny.wmv` v domnění, že to bude jen takový malý kanadský žertík. Výsledek ovšem předčil veškerá jejich očekávání.*

*Během následujících dvou týdnů zaznamenal server několik miliónů stažení této nahrávky a byly k ní přidávány různé zvukové a světelné efekty. Časem vznikly různě upravené a sestřihané nahrávky využívající zároveň scény z filmů jako *Pán prstenů*, *Matrix Reloaded*, *Kill Bill* a jiné. V roce 2008 byl Raza parodován v seriálu *South Park* v epizodě *Canada o Strike*.*

Když se chlapec dověděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích. O popularitě SWk svědčí i fakt, že internetová petice požadující, aby Ghyslain Raza obdržel roli ve třetím dílu SW, shromáždila přes 178 000 podpisů. George Lucas tuto možnost nepopřel, ale nakonec ho nedosadil.

Vzhledem ke svým důsledkům je zveřejnění této nahrávky často udáváno jako první celosvětově známý příklad kyberšikany se závažnými důsledky. Zveřejnění mělo i soudní dohru, když chlapcova rodina zažalovala rodiny čtyř jeho spolužáků o sumu čtvrt miliónu kanadských dolarů. Soudní proces se nakonec týkal pouze tří z nich a skončil mimosoudním vyrovnáním.⁸⁵

4. Práce v kruhu (5 min) – DISKUSE O PŘÍPADU STAR WARS KID

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující má opět připravený balonek (může být i kamínek), který dá do ruky tomu, kdo bude mluvit. Opět mluví pouze ten, kdo má balonek v ruce.

Otázky k diskusi:

- A. Co si myslíte o tomto příběhu?
- B. Napadlo vás při zhlédnutí videa, že by jeho další rozšiřování mohlo mít takovéto důsledky?
- C. Má někdo z vás zkušenost s podobnou „zábavou“?

5. SHRUTÍ (1 min)

Je třeba si uvědomit, že i takovýto „nevinný“ žert může mít nedozírné následky a může někomu hodně ublížit. Nečiňte ostatním to, co nechcete, aby oni činili vám!

⁸⁵ Star Wars kid. [2011-03-07] [on-line] [cit. 2011-06-07]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Star_Wars_kid

6. Samostatná práce (10 min) – PRVNÍ SEZNÁMENÍ S KAUZOU ANNA HALMAN

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nechá žáky sedět v kruhu, má připravenou vytištěnou první část příběh polské studentky gymnázia, který rozdá žákům, aby si ho v tichosti přečetli.

Instrukce pro žáky:

Přečtěte si ještě jeden příběh. Pojednává o polské studentce gymnázia, která se také stala obětí kyberšikany. Tento příběh je označován jako nejtragičtější v kontinentální Evropě.

Kauza Anna Halman

(2006, Polsko)

„Nejtragičtější případ kyberšikany v kontinentální Evropě se odehrál v Polsku. Obětí se stala 14letá Anna Halman . Anna spáchala sebevraždu poté, co byla 20. října 2006 vystavena před zraky všech svých spolužáků sexuální šikaně a kyberšikaně. Během vyučování, poté, co učitelka na 20 minut opustila učebnu, Annu napadli a sexuálně obtěžovali 4 spolužáci. Strhávali z ní šaty, osahávali ji a předstírali, že ji znásilňují. Jeden z nich ji chytil za hlavou a předstíral, že provádí orální sex. Další student vše natáčel na svůj mobilní telefon. Anna se snažila bránit, pokusila se schovat pod lavici, křičela a s pláčem prosila, aby jí nechali. Několik spolužaček se jí sice snažilo zastat, ale byli slabší než útočníci. Ostatní žáci pouze se zájmem přihlíželi, protože to považovali za výbornou legraci. Útočníci Anně vyhrožovali, že pořízený záznam umístí na internet, aby si ho mohli všichni prohlédnout. To také později udělali. Anně se nakonec podařilo vyprostit a utekla domů. O šikaně doma nikomu neřekla.

Učitelce byl incident oznámen po návratu do třídy. Po vyučování volala k Halmanovým, aby je informovala o tom, co se ve škole stalo, avšak hovořila pouze s Anniným 18letým bratrem Patrykem. Anna bratra prosila, aby rodičům nic neříkal, chtěla jim o tom říct sama, ale to se nestalo. „Dítě, co se ti stalo ve škole zlého?“ ptala se jí matka. „Poradím si, mami,“ odpověděla Anna. Téhož dne večer sdělila kamarádce Iwone, která ji přišla navštívit, že už nevydrží to školní ponižování, že se chce zabít. Iwone při odchodu řekla Anině matce, aby na ni dávala pozor. Další den Anna spáchala sebevraždu. Oběsila se na švihadle. Policejní vyšetřování ve škole odhalilo, že nešlo zdaleka o první útok, kterému byla Anna vystavena. Stejní útočníci ji napadali opakovaně několik týdnů od doby, kdy

*s jedním z nich odmítla chodit. Anniny kamarádky uvedly, že měla z chlapců panický strach. To bylo také důvodem, proč předchozí útoky neoznámila. Podle rodičů byla tichá, uzavřená a velmi stydlivá. Ani vedení školy předešlé incidenty nijak neřešilo, ačkoli o nich vědělo od dalších studentek.*⁸⁶

7. Práce v kruhu (8 min) – NÁSLEDNÁ DISKUSE KE KAUZE ANNA HALMAN

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nechá žáky sedět v kruhu a nechává opět kolovat balonek.

Otázky k diskusi:

- A. Slyšeli jste už někdy dříve o tomto případu?
- B. Jak se tato dívka asi cítila, když byla chlapci zahrnána do takové situace?
- C. Jak byste v její situaci jednali vy?
- D. Jak byste popsali jednání chlapců? (Hrubé a surové nebo byste ho nazvali „klukovinou“?)
- E. Potrestali byste chlapce? Jak?
- F. Setkali jste se někdy s podobnou situací? Popište ji!

8. Kolektivní práce (3 min) – POTRESTÁNÍ CHLAPCŮ A DŮSLEDKY KAUZY ANNA HALMAN

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující seznámí žáky s dohrou případu Anny Halman.

Soud, protesty, důsledky:

„Soud pro rodiny a nezletilé rozhodl, že všichni účastníci budou umístěni na tři měsíce do ústavu pro mladistvé. Proti tomuto rozhodnutí poté před soudní budovou protestovalo asi 60 studentů, rodičů a dalších obyvatel vesnice, odkud Anna i útočníci pocházeli. Protestující pranýřovali i gdaňského arcibiskupa, za řeč, kterou pronesl na Annině pohřbu: „Vaše škola se stala slavnou ne kvůli vašim výukovým, sportovním nebo

⁸⁶KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 36, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

kulturním úspěchům, ale stala se slavná díky pokleslému skutku zničení člověka, nejprve poníženého a poté dohnaného k sebevraždě, řekl. “ Protestující skandovali, že jsou chlapci nevinní. Jejich chování označovali za běžné dětské hrátky a je za nevinné děti, které nemají být trestány za to, že dívka neunesla „běžnou legraci“. Anna podle nich spáchala sebevraždu z úplně jiných důvodů, neboť pro duševně zdravou dívku by daná událost nebyla důvodem k tak razantnímu činu.

Po zhlédnutí videozáznamu se však názor většiny lidí na vinu či nevinu chlapců výrazně změnil. Se zlehčováním chování útočníků nesouhlasili ani psychologové. Tvrdili, že z pohledu Anny se tento zážitek nijak nelišil od skutečného znásilnění. Psychologové dále poukazovali na fakt, že se to stalo veřejně před celou třídou, že minimálně velká část incidentu byla natočena a že dívka měla reálný důvod bát se zveřejnění nahrávky, jakož i dalšího pokračování útoků v příštích dnech, což muselo její trauma vystupňovat do neuvěřitelných rozměrů. Celý zážitek, podpořený navíc hrozbou zveřejnění nahrávky, hrozbou opakování a strašlivou frustrací nad tím, co jí udělali lidé, které znala, z nichž některé možná považovala i za přátele, nepochybně postačoval k tomu, aby ji dohnal k sebevraždě.

Důsledky

Annina smrt v Polsku způsobila obrovský skandál. Den Annina pohřbu byl z rozhodnutí ministra školství Romana Giertycha prohlášen dnem smutku na všech polských školách. Na některých místech v Polsku se odehrály demonstrace žáků a studentů proti násilí na školách.

30. října navštívil Anin hrob polský prezident Lech Kaczyński.

Nejen v Polsku, ale i v okolních zemích tento případ vyvolal zvýšený zájem o problematiku kyberšikany.⁸⁷

⁸⁷ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 39, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

9. SHRnutí (1 min)

Tento pŕípad nám jasně ukazuje, že není klukovina jako klukovina. Jsou lidé, kteří jsou vyrovnaní a jistí si sami sebou, které něco takového nerozhází. Většina dospívajících však ještě hledá své místo ve společnosti, chce někam patřit, zalíbit se a v takovéto situaci může nastat opravdový problém, proto zvažujte všechny své kroky. Opět zde platí pravidlo, co nechceš, aby ostatní činili tobě, nečiň ty jim.

10. Kolektivní práce (5 min) – SMYŠLENÝ PROFIL

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující ukáže žákům smyšlený profil. Společně se žáky ho projde.

Smyslený profil:

Nesnášíme Petra Horáka		
	Co o něm víme: Datum narození: podle výše IQ před rokem Bydliště: smetiště Vzhled: tragický Postava: příšerná Zájmy a koníčky: šťourání v nose Jaký je: trapný a ubohý Kamarádi: žádní (nikdo ho nemá rád)	
Anketa: Máte rádi PH? o ANO o NE	Diskuze: Napište nám, co si o PH myslíte vy?	Fotogalerie a videa: PH v hodině tělocviku.mpg PH a kotrmelec.mpg PH v autobuse.jpg

⁸⁸ Obr. 20: Smyšlený profil (vlastní fotografie)

Otázky:

- A. Jak byste se cítili vy na místě tohoto chlapce?
- B. Setkali jste se už s něčím podobným?

⁸⁸ Srovnej: KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 17, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

4.4.1 Popis a zhodnocení průběhu čtvrté hodiny

Skutečné případy dokazují, o jak závažný problém se jedná, a mohou u žáků vzbudit nějaké emoce. Myslím, že se každý hlouběji zamyslel nad probíraným tématem.

Výhodu z pohledu vyučující spatřuji také v tom, že teprve v této hodině jsem se od žáků dozvěděla řadu zajímavých informací o jejich „chování online“. Žáci přiznali, že se jen tak z legrace natáčejí a umísťují svá videa na sociální síti. Některým spolužákům zamezují v přístupu ke svému profilu a vylučují je z různých skupin, které jsou utvářeny, což může být na jednu stranu obrana ale také útok. Dozvěděla jsem se i o citlivém incidentu, který se mezi žáky udál. Tímto chci pouze říct, že žáci po seznámení s těmito případy byli ochotnější se více otevřít.

Ve zpětných vazbách několikrát jako reakce na skutečné případy zaznělo, že nechápou, jak lidé mohou něco takového dělat. Přitom ale právě případ Star Wars kid se příliš neliší od chování dnešních teenagerů. Kdo z těch, kteří by podobné video dostali do rukou, by ho nechal bez povšimnutí? Však hned po zhlédnutí záznamu Star Wars kid zazněla ve třídě salva smíchu. Až po přečtení a seznámení s příběhem třída zvažovala. Musíme si však přiznat, že toto video je opravdu směšné. Na tomto případě se ukazuje, že hranice mezi legrací a šikanou je tenká a žáci by se měli řídit pravidlem, že cizí videa se bez dovolení nezveřejňují. Kauza Anny Halman je závažnější a také sklídila větší kritiku.

Smyslený profil na závěr byl pouze ukázkou, jak také může kyberšikana vypadat. Žáci, jak uvedli, by nechtěli být na místě tohoto chlapce a s takovýmto profilem se ještě nesetkali.

Cíle výuky považuji za splněné, žáci se seznámili s konkrétními případy kyberšikany, zamysleli se nad svým „chováním online“ a snad i porozuměli projevům násilí na internetu.

4.5 Pátá hodina: Navrhněte řešení násilí na internetu!⁸⁹

Počet dětí ve skupině: 15

Věk: 12-13 let (7. třída)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák se zamyslí nad možnými projevy násilí na internetu.
2. Žák navrhne řešení násilného chování.

Pomůcky: klubko vlny nebo dlouhý provázek, který vystačí přes celou délku místnosti, nůžky, papíry formátu A4 (6 papírů na účastníka), fixy, zvonek, lepicí páska

Fáze:

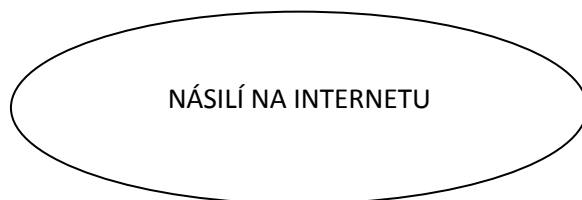
1. Brainstorming o projevech násilí na internetu (10 min)

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující napíše na tabuli do bubliny nápis NÁSILÍ NA INTERNETU. Rozdá žákům papíry formátu A4 a vyzve žáky, aby své nápady zaznamenali na papír. Na každý papír napište pouze jeden nápad.

Instrukce pro žáky:

Pokuste se zapřemýšlet o projevech a formách násilí na internetu, s nimiž se setkáváme v každodenním životě. Zkuste přemýšlet spíše o konkrétní situaci, než o nějakém názvu. Danou situaci popište. Každý nápad napište fixem velkými písmeny na zvláštní papír

⁸⁹ Srovnej: KOMUNITA PRO LIDSKÝ ROZVOJ. *Výchova k nenásilí: Manuál pro lektory*. Praha: Vlastním nákladem, 2010.

2. Přestávka (5 min)

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující posbírání papíry a zkontroluje, zda se některé projevy násilí neopakují, papíry s opakujícími výrazy vyřadí. Poté se připraví na druhou část, přehne papíry a pověsí na „elektrický kabel“. Papíry budou viset asi s půlmetrovými odstupy. Je třeba je přilepit k provázku lepicí páskou, aby zůstaly na svých místech.

3. Skupinová práce (20 min) – V ELEKTRÁRNĚ

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující pozve žáky do elektrárny, kde budou pracovat jako technici. Žáky rozdělí do dvou skupin pomocí číslování. Přestřížením provázku naznačuje výpadek proudu v elektrárně.

Použité papíry s projevy násilí přilepí na zeď. Na závěr odlepí papíry s návrhy řešení

Instrukce pro žáky:

Jsme v elektrárně. Tato elektrárna vyrábí „negativní“ energii. A protože negativní energie je velmi těžká, dochází k častým výpadkům proudu. (Naznačení výpadku přestřížením provázku mezi dvěma „problémovými“ papíry.) Vaším úkolem je změnit situaci a pustit do elektrické sítě pozitivní energii.

Když se bude blížit výpadek proudu, zazvoní zvonek. Jakmile dojde k přerušení dodávky, musí ke kabelu přiběhnout jeden člověk z každé skupiny. Tito dva lidé uchopí přestřížené konce a přidrží je u sebe, aby „dočasně obnovili dodávku elektrického proudu“.

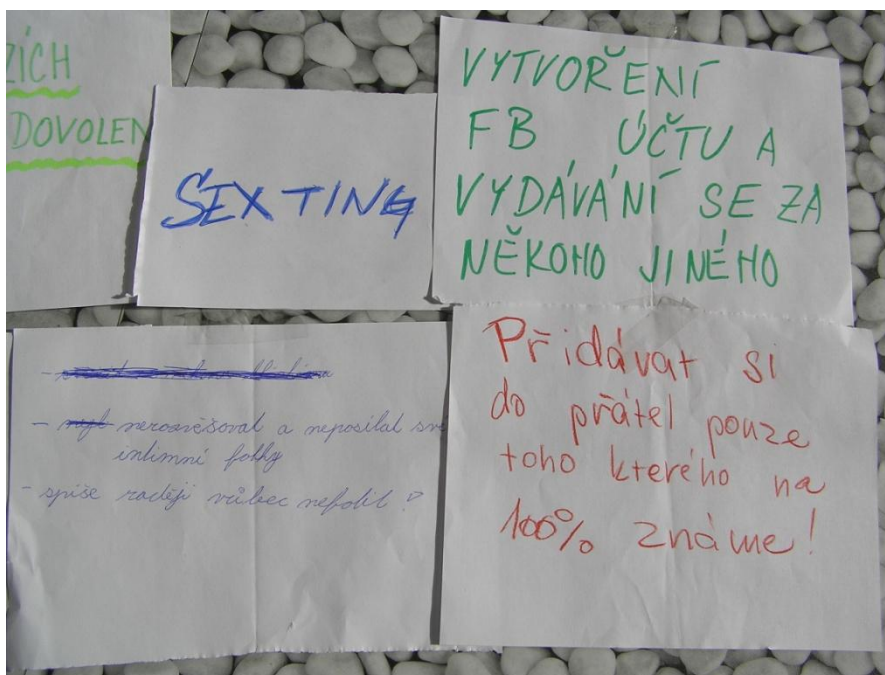
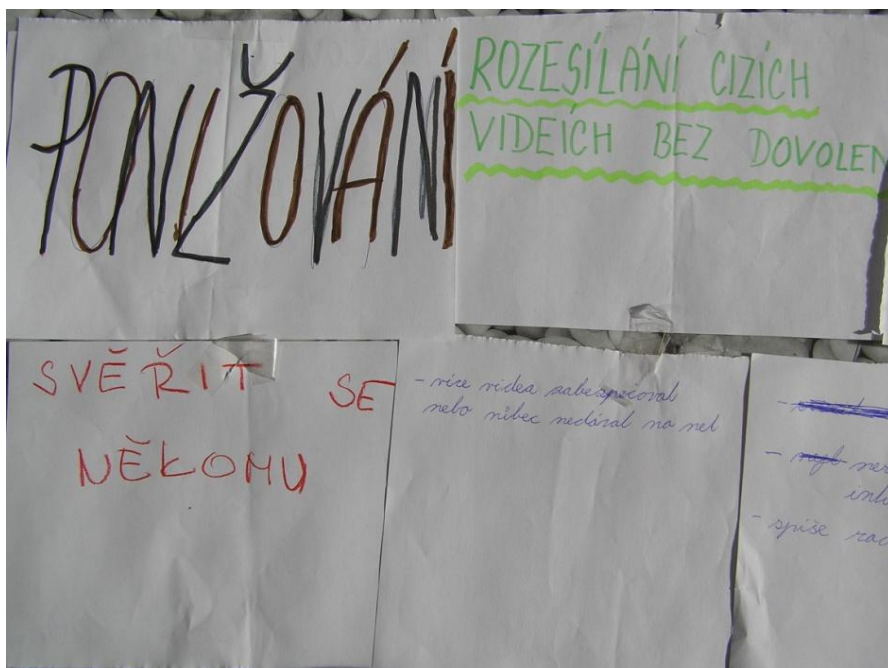
Volnou rukou si každý technik vezme papír visící vedle místa poruchy a nahlas přečte, co je na něm napsáno.

Nyní obě skupiny opraví poruchu. Mají 5 minut čas k přípravě návrhů na řešení obou problémů. Skupiny si potom své návrhy sdělí, diskutují o nich a dohodnou se na řešení obou problémů. Ta pak napíší na čisté papíry, které předají technikům.

Technici nyní svážou přestřížené konce „kabelu“ k sobě a na uzel přilepí papíry s návrhy řešení. Porucha je definitivně opravena.

(Oba použité papíry s projevy násilí vyučující přilepí na zeď a kabel přestříhne na jiném místě mezi dvěma „problémovými“ papíry a celá situace se opakuje.)

Aktivita končí tehdy, jakmile jsou z kabelu odstraněny všechny papíry s projevy násilí na internetu a místo nich visí papíry s návrhy řešení.

Obr. 21, 22: Příklady násilí na internetu a návrh řešení (vlastní fotografie)

4. Kolektivní práce (10 min) – NÁSLEDNÝ ROZBOR A VYHODNOCENÍ

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující pozve žáky, aby si sedli do kruhu a společně zhodnotili celou aktivitu.

Otázky k diskusi:

Jsou navrhovaná řešení reálná? V krátkodobé perspektivě? V dlouhodobé perspektivě?

Jak mohou mladí lidé zabránit násilí na internetu nebo jak mohou proti němu bojovat?

Dochází k porušování nějakých práv? Jakých?

4.5.1 Popis a zhodnocení průběhu páté hodiny

Tato hodina byla technicky náročnější, ale podařilo se ji nakonec zrealizovat. Jako pozitivní hodnotím změnu činnosti, žáci se zvedli ze židlí a museli se aktivněji zapojit do výuky. Připadalo mi to jako příjemné zpestření programu. Z druhého pohledu by tato aktivita mohla být vnímána jako nadbytečná, protože s projevy násilí na internetu se už žáci seznámili a s preventivními kroky také. Postup při řešení kyberšikany je pak předmětem další hodiny. Chtěla jsem však, aby si žáci sami zkusili navrhnout možná řešení a před tím, než se seznámí s předepsaným postupem, se zkusili zamyslet, jak by reagovali podle svého uvážení. Tuto činnost si vyzkoušeli, ale mnohdy si s řešením nevěděli rady, tak jsme je zkusili vymyslet společně. K naplnění cílů výuky z mého pohledu tím pádem došlo.

Reakce na tuto hodinu byly rozporuplné. Ve zpětných vazbách jsem se setkala s tím, že některým žákům unikl smysl této aktivity a někdo ji naopak považoval za nejlepší z celého dne.

4.6 Šestá hodina: Co vše bych měl znát?

Počet dětí ve skupině:15

Věk:12- 13 let (7. třída)

Doba trvání: 45 minut

Cíle:

1. Žák se seznámí s listinou dětských práv na internetu.
2. Žák se seznámí s možnostmi jak nahlásit nebezpečný obsah na internetu.
3. Žák zjistí, co dělat v případě, že se stane obětí kyberšikany buď on sám, nebo někdo z jeho okolí.

Pomůcky: kartičky s listinou dětských práv na internetu pro každého žáka, pracovní listy

Instrukce pro vyučujícího před začátkem výuky:

Vyučující na začátku žáky seznámí s listinou dětských práv na internetu, pak žákům rozdá pracovní listy a práci dětí vždy doplní informacemi k dané problematice.

Fáze:

1. Kolektivní práce (5 min) – LISTINA DĚTSKÝCH PRÁV NA INTERNETU

- *„LISTINA DĚTSKÝCH PRÁV NA INTERNETU“*
- *Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci.*
- *Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.*
- *Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.*
- *Mám právo se na internetu cítit bezpečně a být v bezpečí.*
- *Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.*
- *Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.*
- *Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.*
- *Mám právo nahlásit dospělým každého, kdo se na internetu chová divně.*

- *Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.*
- *Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.* ⁹⁰

2. Samostatná práce (5 min) – TAJENKA

Chceš zabránit šíření závadného nebo nezákonného obsahu po internetu?

(řešení v tajence).

S	E	x	T	i	n	g													
					a	d	r	e	s	u									
					h	o	a	x	y										
		h	E	s	l	o													
				š	a	n	c	i											
K	Y	b	E	r	s	t	a	l	k	i	n	g							
					h	a	p	p	y										
					p	o	m	o	c										

ŘEŠENÍ: _____ !

Otázky k tajence

1. Jak se nazývá složenina vzniklá ze slov *sex* a *textování*?
2. Nedávej nikomu svoji _____ (místo, kde bydlíš)!
3. Jak se nazývají falešné, poplašné zprávy?
4. Nesděluj nikomu svoje _____ (ani kamarádovi).
5. Nedej _____ virům!
6. Jak se nazývá vyhrožování SMS zprávami, e-maily či telefonáty?
7. Fyzický útok nahraný na mobilní telefon a následně umístěný na internet se nazývá _____ slapping.
8. Potřebuješ _____ ? Svěř se!

⁹⁰ Dostupné z WWW: www.safer-internet.cz [on-line] [cit. 2011-06-08]

3. Kolektivní práce (5 min) a následně samostatná práce (5 min) – JAK HLÁSIT NEBEZPEČNÝ OBSAH

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nejdříve žáky seznámí s možnostmi, poté je nechá doplnit do pracovních listů.

A. Horká linka

Obr. 23: Dostupný z WWW: Horka-linka.saferinternet.cz [on-line] [cit. 2011-06-08]

„Internetová Horká linka (Internet Hotline) je kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu, jako je dětská pornografie, dětská prostituce, obchod s dětmi, pedofilie, věkově nepřiměřený obsah, ostatní nelegální sexuální praktiky, rasismus, xenofobie, sebepoškození, výzvy k násilí a nenávisti, šíření drog atd.“⁹¹

B. Červené tlačítko

Obr. 24: Dostupný z WWW: Horka-linka.saferinternet.cz [on-line] [cit. 2011-06-08]

„Další možností nahlášení nebezpečného obsahu je tzv. Červené tlačítko. Jedná se o softwarový nástroj, pro hlášení nelegálního obsahu. Červené tlačítko se spíše specializuje na rozšiřování materiálů s dětskou pornografií atd. Hlášení pomocí Červeného tlačítka je v podstatě zjednodušené hlášení přes formulář Horké linky. Červené tlačítko si musí uživatel sám nainstalovat.“⁹²

⁹¹ Dostupné z WWW: <http://horka-linka.saferinternet.cz/index.asp> [on-line] [cit. 2011-06-08].

⁹² Dostupné z WWW: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Kde%20hledat%20pomoc%3F> [on-line] [cit. 2011-06-08].

4. Samostatná práce (2 min) - TELEFONNÍ ČÍSLA

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nejdříve žáky nechá pracovat samotné, poté jim sdělí správné řešení.

Linka bezpečí	116 111
Rodičovská linka	840 111 234
Policie ČR	158

5. Samostatná práce (5 min) – JAK POSTUPOVAT, KDYŽ SE STANEME OBĚTÍ KYBERŠIKANY?

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující nejdříve žáky nechá pracovat samotné, poté společně projdou správné možnosti.

Instrukce pro žáky:

Zakroužkujte správné varianty.⁹³

- a) Útočnickovi napíšu hrubý a sprostý dopis.
- b) Ukončím komunikaci.
- c) Zamezím útočnickovi v přístupu k mému účtu.
- d) Půjdu se bavit s přáteli, abych zapomněl/a.
- e) Oznamím útok na Policii ČR.
- f) Zavolám na linku bezpečí a poprosím o radu.
- g) Domluvím se s útočnickem na schůzce, abychom si to vyříkali z očí do očí.
- h) Svěřím se dospělému.
- i) Budu vyčkávat, jak se útočník zachová příště.
- j) Budu nenápadně pátrat např. v útočnickově profilu a pokusím se o něm zjistit více informací.
- k) Domluvím si s útočnickem schůzku a pošlu tam místo sebe kamaráda/kamarádku

⁹³ Srovnej: *Kybešikana a její prevence. (Příručka pro učitele)* Plzeň: Dragon Press 2009, ISBN 978-80-86961-78-1. [on-line] [cit. 2011-10-06]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

6. Práce v kruhu (18 min) – JAK POSTUPOVAT, KDYŽ SE STANEME OBĚTÍ KYBERŠIKANY – NÁSLEDNÁ DISKUSE O JEDNOTLIVÝCH BODECH Z PŘEDCHOZÍHO CVIČENÍ

Instrukce pro vyučujícího:

Vyučující projde znovu s žáky jednotlivé body a zeptá se jich, proč se dá nebo nedá kyberšikana řešit tímto způsobem. Jejich odpovědi doplní o informace (viz níže).

„ Jak postupovat, když se staneme obětí kyberšikany?

Jak již bylo zmíněno výše, žádná 100% ochrana před kyberútoky neexistuje – hovoříme samozřejmě o situaci, kdy se nechceme vzdát služeb mobilního telefonu nebo internetu. Nebezpečí můžeme pouze snížit. I když se při komunikaci na internetu nebo při mobilní komunikaci budeme chovat obezřetně, riziko stále existuje. Jak tedy postupovat ve chvíli, kdy se staneme obětí kyberšikany? Následující kroky vám mohou pomoci odradit útočnicka od dalšího útoku či snížit intenzitu útoku a jeho dopad na vás.

1. Ukončení komunikace

Nekomunikujte s útočnickem, nesnažte se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožujte, nemstěte se. Pokud se vám podaří zvládnout tuto fázi, máte možná vyhráno.

Útočník to dříve nebo později vzdá, protože jeho námaha nepřinese prakticky žádnou odezvu. I když tento krok může vypadat poměrně jednoduše, pro oběť může být velmi obtížný. Lidé mají v sobě hluboko zakořeněnou potřebu bránit se. Pasivní reakce na útok je tak pro člověka něco nepřírozeného. Přesto je to v této situaci účinný způsob jak útočnicka odradit.

2. Blokování útočnicka

Zamezte útočnickovi přístup k vašemu účtu nebo telefonnímu číslu (zablokujte si přijímání útočnickových zpráv či hovorů, změňte svou virtuální identitu) a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (nahlaste útočnicka poskytovateli/správci služby). Vzhledem k tomu, že útočník může své virtuální identity jednoduše měnit, blokování mu nemůže definitivně zabránit v dalších útocích. Jde tedy spíše o to znesnadnit mu jeho počínání.

3. Identifikace útočníka

Tento postup by však neměl být v rozporu s bodem číslo 1. Ukončení komunikace. Od útočníka samotného bychom tyto informace pravděpodobně stejně nezjistili, takže by bylo zbytečné se o to vůbec pokoušet. Více informací však můžeme zjistit nenápadným pátráním. Můžeme se podívat např. do útočnickova profilu a informace v něm obsažené hledat dále na internetu. V případě, že má útočník účet na sociální síti, může nám leccos napovědět např. okruh jeho známých atd.

4. Oznámení útoku

I když se v důsledku útoku můžete cítit poníženi a zranitelní, můžete pociťovat obavy z reakcí

okolí apod., nikdy nezůstávejte na řešení problému sami. Svěřte se. Určitě máte ve svém okolí mnoho lidí, kterým na vás záleží a rádi vám pomohou. Navíc vzhledem k tomu, že nebudou osobně zainteresováni, pomohou vám situaci řešit s chladnou hlavou a s určitým odstupem. Možná zjistíte, že i oni se s podobným problémem někdy dřív setkali a mohou vám tak předat cenné zkušenosti, které při řešení získali. Stane-li se obětí kyberšikany dítě, je velmi důležité, aby o situaci informovalo dospělého člověka – v ideálním případě rodiče, učitele. Dospělí mají mnohem více zkušeností s řešením problémů obecně, proto mohou nabídnout účinnější rady než kamarádi. Dospělí jsou schopni lépe posoudit, kdy je problém natolik závažný, že je do řešení potřeba zapojit specializované instituce (policii, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).

Pro účely vyšetřování je nezbytné uchovávat si důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, odkazy na webové stránky s problematickým obsahem apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování.⁹⁴

⁹⁴ KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc 2010, s. 48-49, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: www.e-nebezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

Obr. 25: Práce s pracovním listem (vlastní fotografie)

4.6.1 Popis a zhodnocení průběhu šesté hodiny

Práce s pracovními listy je poměrně běžnou praxí ve výuce na školách, na kterou jsou žáci zvyklí. Považuji je za dobrý způsob práce s informacemi, které si pak žáci odnesou domů. Při práci s pracovními listy jsme prošli listinu dětských práv na internetu, protože žáci by se neměli seznamovat jen s tím, co nesmí, ale měli by vědět, co mohou a jaká jsou jejich práva. Dále jsme si ukázali možnosti, jak nahlásit nebezpečný obsah na internetu.

Informovanost v oblasti možného řešení kyberšikany je dle mého názoru nezbytná a žáci se s ní musí seznámit. Velice mě potěšily jejich reakce, protože žáci tuto hodinu zhodnotili jako velice přínosnou a oceňovali, že nyní budou vědět, jak se mají zachovat v případě, že se stanou obětí oni sami nebo někdo z jejich okolí. Někteří hned psali, že si doma zkusí nainstalovat do počítače Červené tlačítko. Dovoluji si říct, že i tato hodina splnila cíle, které byly před začátkem výuky určeny.

5. Závěr

Kyberšikana je jevem, který může stavět média do pozice viníka. Ukazuje nám především negativní stránku působení nových médií. Jenže je to právě člověk, kdo tato média stvořil a právě v rukou člověka jich bývá zneužíváno. Cílem práce pedagogů na základních školách, kteří se věnují této oblasti, by mělo být to, aby základní školu opouštělo co nejvíce informovaných žáků využívajících média k prosociálnímu jednání. Splnění takového cíle není jednoduché, ale určitě stojí za to se pokusit k tomuto cíli směřovat. Realitou je, že existuje velké množství lidí, kteří média využívají jako prostředku k páchání zla a trýznění druhých – k páchání kyberšikany. Otázkou tedy je nakolik intervence pedagogů dokáže takovéto lidi ovlivnit, protože postoje a hodnoty lidí jsou formovány nejen ve škole, ale především v rodině a dalších sociálních skupinách, které mají na názor jedince vliv. Chování jedinců je formováno postojem celé společnosti k danému problému. I tak si myslím, že pedagogové mohou velkou měrou chování žáků ovlivnit, proto jsem se této problematice věnovala ve své diplomové práci, která se snažila o didakticko-metodickou přípravu danou oblastí.

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problémem kyberšikany na základní škole. Mým cílem v teoretické části bylo ukázat potřebu zařazení tohoto tématu do oblasti mediální výchovy na základní škole. S ohledem na RVP ZV a doporučené očekávané výstupy v mediální výchově lze říci, že problematika internetu a používání nových médií je nově rozpracována a patří k naší mediální gramotnosti, takže by při výuce neměla být opomenuta. A kyberšikana, která vznikla s mediálním rozvojem, a tudíž do této oblasti spadá, by také měla být do výuky zařazena. Dále jsem v teoretické části zmínila, dle mého názoru všechny důležité aspekty kyberšikany, se kterými je možno při výuce nakládat a žáky seznamovat.

Jako cíl praktické části jsem si stanovila ukázat možný způsob zařazení kyberšikany do výuky průřezového tématu mediální výchova tak, aby žáci získali povědomí o tomto problému, seznámili se se způsoby prevence a obrany a hlavně aby docházelo k formování jejich postojů – tedy aby se učili používat média k prosociálnímu jednání, jak k tomu vybízí doporučené očekávané výstupy v mediální výchově.

Hodiny jsem koncipovala tak, aby na sebe navazovaly. O naplnění cílů jednotlivých hodin jsem se zmínila v hodnocení za každou vyučovací hodinou. První hodina s tajemným

hostem nejlépe ilustrovala riziko spojené s využíváním síťových médií, kdy jsme během virtuální komunikace vystaveni tomu, že ve skutečnosti nevidíme člověka, se kterým jednáme. Ve druhé hodině došlo formou práce s puzzle s obrázky k seznámení s jednotlivými druhy kyberšikany. Ke každému druhu kyberšikany se mi podařilo přiřadit odpovídající video z internetového portálu ovce.sk, které podobu daného nebezpečí dokreslilo. V třetí hodině při úvodní aktivitě si žáci vyzkoušeli ke konkrétní situaci přiřadit odpovídající druh kyberšikany. Hlavní část této hodiny byla věnována práci s desaterem bezpečného internetu, které by mělo být způsobem prevence kyberšikany. Žáci si pomocí sestavených obrázků k jednotlivým pravidlům vyzkoušeli sami formulovat pravidla, kterými by se měli řídit. Ve čtvrté hodině při práci se skutečnými příběhy a ukázkou smyšleného profilu chlapce šikanovaného internetovou anketou, došlo společnou diskusí k hlubšímu zamyšlení nad chováním útočníků i vlastním „chováním online“. Pátá hodina zábavnou formou „práce v elektrárně“ přispěla k zamyšlení žáků nad vlastním způsobem řešení navrhovaných forem násilí na internetu. Šestá hodina je prací s pracovními listy, která nabyté poznatky o kyberšikaně doplnila o možné způsoby řešení, bez kterých by vyučovací blok nebyl kompletní.

Pokud mám zhodnotit úspěšnost a průběh celého šestihodinového bloku. Jako největší pozitivum hodnotím, že během výuky několikrát došlo k zamyšlení žáků nad jejich „chováním online“, přičemž se i spousta nového dozvěděli. Věřím, že vědomostmi nabytými v oblasti prevence kyberšikany se budou řídit i v budoucnu a pokud se dostanou do situace, kdy se budou potýkat s kyberšikanou (i když bych jim to nepřála), využijí těchto vědomostí k správnému řešení dané situace.

6. Summary

Cyberbullying is a phenomenon that can point to media as to the principal. It shows us mainly the negative side of the influence of new media. But people are the creators of these media and in people's hands they are misused. The aim of the teachers at the basic schools, who are interested in this field, should be that children leaving the basics schools would be informed about how to use media as the instrument to the right social behaviour. Reaching this aim is not easy but it is worth the effort. The reality is that there are many people that use the media to commit crimes and do harm to the others – to cyberbullying. The question is if the teacher's intervention can influence those people because their opinions and attitudes are formed not only at schools but mainly in families and other social groups that affect them. The attitude of an individual is also formed by the attitude of the whole society. Despite these facts I still believe that teachers can influence their students and that is why I decided to choose this issue to be the topic of my Diploma Thesis in which I tried to give the didactic and methodical approach to the topic of cyberbullying.

In my Diploma Thesis I concerned myself to the topic of cyberbullying at basic schools. The aim of the theoretical part was to show the importance of importing this topic to the lessons of media education at basic schools. We can say, considering "RVP ZV" and the recommended expected outputs, that the issue of using the internet and new media should be newly compiled because it is an essential part of our medial literacy and it should not be neglected in the education. Cyberbullying, which emerged with the medial development, is a part of this issue, should also become an essential topic in the education. In the theoretical part I also mentioned all the important aspects of cyberbullying that we should mention while working with the students.

In the practical part I established the objective of showing some possible ways of bringing the topic of cyberbullying to the education for the students to be aware of this problem and get to know some forms of prevention and defence. This is important for shaping their attitudes – thus using the media to the right social behaviour as the recommended expected outputs challenge in the media education.

I conceived the lessons as the linked lessons. I mentioned reaching the targets for every single lesson in the evaluation of the lessons. The first lesson with the "mysterious guest" illustrated the best the danger of using the network media when we communicate with a

person that we cannot actually see. The second lesson was about getting to know the different kinds of cyberbullying by working with the picture puzzle. I managed to join every kind of cyberbullying with a video from the website ovce.sk that helped to etch in the danger connected with it. In the beginning activity of the third lesson the students were to match particular situations with the different kinds of cyberbullying. The major part of this lesson was dedicated to working with ten basic rules of safe use of the internet which should help to prevent cyberbullying. Students tried to formulate the rules that they should obey themselves with the help of pictures matched to the rules. In the fourth lesson the students worked with the real stories and a fake profile of a boy who was the victim of cyberbullying. The discussion after helped to think about the behaviour of the aggressors and also about students own behaviour when they are online. The enjoyable form of the fifth lesson activity “work in a power plant” helped the students to think about their own solutions of the suggested forms of the internet violence. The sixth lesson was the work with worksheets which completed the pieces of knowledge about possible solutions of cyberbullying without which the lesson block would not be complete.

If I am supposed to evaluate the process and successfulness of the six lessons as a whole I find the greatest success in students’ own thinking about the subject of online behaviour. They also got a lot of new knowledge. I believe that they are going to use the knowledge in preventing cyberbullying in the future and if they ever get to the situation of becoming a victim of cyberbullying that they are going to use the knowledge to deal with the situation the correct way.

7. Seznam použité literatury

BOURCET, Stéphane, GRAVILLONOVÁ, Isabelle. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. Praha: Albatros 2006, ISBN 80-00-01552-8.

BURÝŠKOVÁ, Lenka. *Víte co je kyberšikana?* [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>

JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [on line]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010. [cit. 2012-03-29] Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

JEŘÁBEK Jaroslav. *Manuál pro tvorbu Školního vzdělávacího programu*. [on line]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005: [cit. 2012-03-29] Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-ZV.pdf

JIRÁK, Jan. KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003, 206 s., ISBN 80-7178-697-7.

JIRÁK, Jan. PAVLIČÍKOVÁ, Helena. *Doporučené očekávané výstupy. Mediální výchova v základním vzdělávání*. In: Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011, ISBN 978-80-87000-76-2. [online] [cit. 2012-15-02]. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/08/medialni_vychova.pdf

KOMUNITA PRO LIDSKÝ ROZVOJ. *Výchova k nenásilí: Manuál pro lektory*. Praha 2010, vlastním nákladem.

KOPECKÝ, Kamil. *K problematice prenatálních profilů v rámci sociální sítě Facebook*. [2012-04-12] [on-line] [cit. 2012-04-16]. Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/454-prenatalni>

KOPECKÝ, Kamil. *E-Bezpečí. O projektu.* [online]. [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW:: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/15/60/lang,czech/>

KOPECKÝ, Kamil. *Stručný úvod do problematiky bezpečného internetu* [online] [cit. 2012-16-03]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/9673/STRUCNY-UVOD-DO-PROBLEMATIKY-BEZPECNEHO-INTERNETU.html/?rate=5>

KOPECKÝ, Kamil. *Výzkum E-Bezpečí 2012 – fakta o sextingu u českých dětí.* Portál E-Bezpečí: Olomouc 2011, [on-line] [cit. 2012-04-11].

Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/418-sexting2012>

KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana – kybernetická šikana.* Olomouc 2010, ISBN 978-80-254-7791-5 [on-line] [cit. 2011-10-06]. Dostupné z WWW: www.e-bezpeci.cz/index.php/.../materialy-pro-studium-studie-atd?...studie

Kyberšikana a její prevence. (Příručka pro učitele) Plzeň: Dragon Press 2009, ISBN 978-80-86961-78-1. [on-line] [cit. 2011-10-06]. Dostupné z WWW: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_160.pdf

McLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím.* Praha: Odeon 1991, ISBN 80-207-0296-2.

NYKODÝMOVÁ, Helena. *Kde končí legrace a začíná kyberšikana.* [uveřejněno 17. 8. 2007 6:25] [online],[cit. 2011-10-06]. Dostupné z WWW: <http://www.lupa.cz/clanky/kde-konci-legrace-a-zacina-kybersikana/#opinions-list>

PASTOROVÁ, Markéta (eds.). *Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základním vzdělávání.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2011. [online] [cit. 2012-02-15]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>.

JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.*[on line]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010.[cit. 2012-03-29] Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

Redakce e-bezpečí. *Má happy slapping své hranice?* [2009-07-01] [on-line] [cit. 2012-12-04]. Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/25-88>

Redakce E-bezpečí. *Kybergrooming*. [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/6/lang.czech/>

Redakce E-bezpečí. *Co je to stalking a kyberstalking*. [2008 – 05-17] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/23/38/lang.czech/>

Redakce E-bezpečí. *Co je HOAX?* [2008 – 05-18] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/11/40/lang.czech/>

ROGERS, Vanessa: *Kyberšikana*. Praha: Portál 2011, ISBN 978-80-7367-984-2.

Stopcyberbullying. [on-line] [cit. 2012-04-09]. Dostupné z WWW: http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/index.html

Stopcyberbullying. [on-line] [cit. 2012-04-09]. Dostupné z WWW: http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/cyberbullying_by_proxy.html

Statistická ročenka ČR 2011. Praha: Český statistický úřad, 2011. [online] [cit. 2012-08-04] Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-2100>

Výzkum-kyberšikana-2010. [on-line] [cit. 2012-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.minimalizacesikany.cz/aktivity-projektu>

Další internetové zdroje:

www.ovce.sk [on-line] [cit. 2011-06-08].

<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/rizika.aspx> [online] [cit. 2012-03-16]

<http://napoveda.seznam.cz/cz/Desatero.html> [on-line] [cit. 2012-11-04]

<http://horka-linka.saferinternet.cz/index.asp> [on-line] [cit. 2011-06-08].

<http://www.kybersikana.eu/search/label/Kde%20hledat%20pomoc%3F> [on-line] [cit. 2011-06-08].

<http://www.nebudobet.cz/?page=kybergrooming> [on-line] [cit. 2012-04-11]

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/19/lang,czech/> [23. 5.2009] [on-line] [cit. 2011-05-06]

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/23/38/lang,czech/> [17. 5. 2008] [on-line] [cit. 2011-11-05]

<http://remix.nicm.cz/vite-co-je-kybersikana-kybergrooming-sexting-kyberstalking-happy-slapping-phishing-pharming/> [on-line] [cit. 2012-11-04]

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/11/40/lang,czech/> [18. 5. 2008] [on-line] [cit. 2011-11-05]

<http://www.hoax.cz/cze/> [on-line] [cit. 2012-12-04]

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/> [on-line] [cit. 2012-12-04]

<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/> [on-line] [cit. 2012-12-04]

<http://www.youtube.com/watch?v=HPPj6viIBmU> [on-line] [cit. 2011-06-03]

Co je kyberšikana [2009-05-22] [on-line] [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/6/lang,czech/>

Nebezpečné komunikační praktiky. [2008-09-13], [on-line] [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/6/lang,czech/>

Kybergrooming. [2011-05-08] [on-line] [cit. 2011-06-03]. Dostupné z WWW: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Projevy%20kyber%C5%A1likany>

Pomoc online. [online]. [cit. 2011-06-10]. Dostupné z WWW: <http://www.pomoconline.cz/o-projektu>

Star Wars kid. [7. 3. 2011] [on-line] [cit. 2011-06-07]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Star_Wars_kid [7. 3. 2011]

8. Seznam zkratek

ICT – informační a komunikační technologie

IT – informační technologie

RCA – Radio korporace Ameriky

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SWk – Star Wars kid

ŠVP – Školní vzdělávací program

9. Seznam příloh

Příloha č. 1: Pracovní list k šesté vyučovací hodině.

Příloha č. 2: Formulář pro zpětnou vazbu od žáků.

Příloha č. 3: Vybrané ukázky zpětných vazeb.

Příloha č. 1

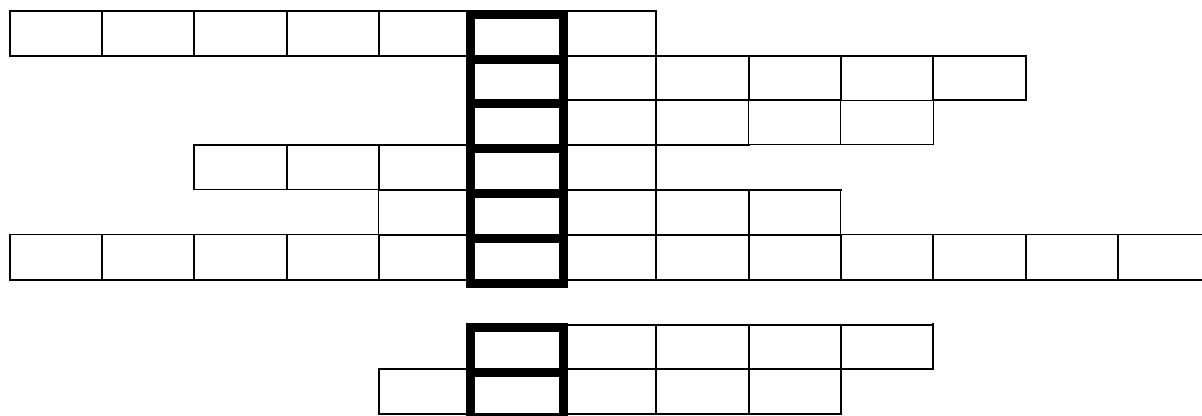
A.

„LISTINA DĚTSKÝCH PRÁV NA INTERNETU

- Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci.
- Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
- Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.
- Mám právo se na internetu cítit bezpečně a být v bezpečí.
- Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
- Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
- Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
- Mám právo nahlásit dospělým každého, kdo se na internetu chová divně.
- Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
- Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt. ⁹⁵

B. Chceš zabránit šíření závadného nebo nezákonného obsahu po internetu?

(řešení v tajence).

ŘEŠENÍ: _____ !

Otázky k tajence

1. Jak se nazývá složenina vzniklá ze slov *sex* a *textování*?
2. Nedávej nikomu svoji _____ (místo, kde bydlíš)!
3. Jak se nazývají falešné, poplašné zprávy?
4. Nesděluj nikomu svoje _____ (ani kamarádovi).
5. Nedej _____ virům!
6. Jak se nazývá vyhrožování SMS zprávami, e-maily či telefonáty?
7. Fyzický útok nahraný na mobilní telefon a následně umístěný na internet se nazývá _____
_slapping.
8. Potřebuješ _____ ? Svěř se!

⁹⁵ www.safer-internet.cz

C. Jak nahlásit nebezpečný obsah?

C. Horká linka

Obr. Horka-

linka.saferinternet.cz

Co je to Horká linka? Dopiš si na základě prezentace.

Odkaz:

D. Červené tlačítko

Obr. Horka-linka.saferinternet.cz

Co je to Červené tlačítko? Dopiš na základě prezentace.

Odkaz:

E. Pospojuj telefonní čísla:

Linka bezpečí	158
Rodičovská linka	116 111
Policie ČR	840 111 234

F. Jak budete postupovat, když se stanete obětí kyberšikany? Zakroužkujte správné varianty:

- a) Útočníkovi napíšu hrubý a sprostý dopis.
- b) Ukončím komunikaci.
- c) Zamezím útočníkovi v přístupu k mému účtu.
- d) Půjdu se bavit s přáteli, abych zapomněl/a.
- e) Oznamím útok na Policii ČR.
- f) Zavolám na linku bezpečí a poprosím o radu.
- g) Domluvím se s útočníkem na schůzce, abychom si to vyříkali z očí do očí.
- h) Svěřím se dospělému.
- i) Budu vyčkávat, jak se útočník zachová příště.
- j) Budu nenápadně pátrat např. v útočnickově profilu a pokusím se o něm zjistit více informací.
- k) Domluvím si s útočníkem schůzku a pošlu tam místo sebe kamaráda/kamarádku

Příloha č.2:

ZPĚTNÁ VAZBA – MEDIÁLNÍ VÝCHOVA, KYBERŠIKANA

Červen 2011, Eva Svobodová

Nejvíce přínosné mi připadalo....

Zbytečné pro mě bylo....

Pro příště bych navrhoval/a ...

V životě využiji

Stále mi není jasné/vrtá mi hlavou

Další komentář:

Příloha č.3

ZPĚTNÁ VAZBA – MEDIÁLNÍ VÝCHOVA, KYBERŠIKANA

Červen 2011, lektorka Eva Svobodová

Nejvíce přínosné mi připadalo, že máme horkou linku na které najdeme rady. Víme co to pořádně je a to nás se tomu můžeme v realitě vyrovnávat.

Zbytečné pro mě bylo

Věššina mi připadla neboli byla pro mě dilemáta. Spíše žádná zbytečnost tu nebyla!

Pro příště bych navrhol/a ... navrhoval na tuto látku, protože mě se toho líma líbilo.

V životě využiji určitě v potřebě horkou linku a zkusím si namaslovat do FC červené tlačítko.

Stále mi není jasné/vrtá mi hlavou

co pořádně znamená kyberstreaming a kyberstalkyng.

Další komentář: Dnesní hodina byl pro mě velmi přínosný a spousta nových věcí jsem se dozvěděl.

ZPĚTNÁ VAZBA – MEDIÁLNÍ VÝCHOVA, KYBERŠIKANA
Červen 2011, lektorka Eva Svobodová

Nejvíce přínosné mi připadalo

jak se pracovat, seřadit, jak se pracovat
při kyberšikaně

Zbytečné pro mě bylo

Nic...

Pro příště bych navrhoval/a ...

Další videa s ověřením, více
obrazně ☺, to využiji v práci

V životě využiji

jak se v těch situacích pracovat

Stále mi není jasné/vrtá mi hlavou

Nic...

Další komentář:

Do hodiny byly navíc i zábavné.

ZPĚTNÁ VAZBA – MEDIÁLNÍ VÝCHOVA, KYBERŠIKANA
Červen 2011, lektorka Eva Svobodová

Nejvíce přínosné mi připadlo

Co dělala proti kyberšikaně.

Zbytečné pro mě bylo

bylo to vše uměle a neobyčejně.

Pro příště bych navrhoval/a ... nic.

V životě využiji

bylo polemy a kyberšikaně, které jsou důležité
a jako proti nim bojovat

Stále mi není jasné/vrtá mi hlavou

proč bylo mezkabami lidé se takhle chová-
~~bylo to špatný název~~

Další komentář:

Líbilo se mi to. ☺

ZPĚTNÁ VAZBA – MEDIÁLNÍ VÝCHOVA, KYBERŠIKANNA
Červen 2011, lektorka Eva Svobodová

Nejvíce přínosné mi připadlo

Že jsme se o této věci šikany dozvěděli víc
a naučili se jak se zachovat, když jsme
šikanováni přes internet

Zbytečné pro mě bylo

Nic mi nepřišlo zbytečné, vše mi se
navazovalo.

Pro přítě bych navrhol/a ...

Nějaké zajímavé videa např.: jak se sestihovat
filmy, seriály seriály/filmy.

V životě využiji

Pončky a rady o kyberšikaně.

Stále mi není jasné/vrtá mi hlavou

Nic mě nenapadá, dozvěděla jsem se vše
co jsem chtěla vědět.

Další komentář: